

Balekká vált nemzedék?

Réhon József saját és korosztálya sorsának alakulásáról ír új könyvében. (A szerző Belényesen született 1931-ben, családja 1940-ben a II. bécsi döntés után Nagyváradra repatriált.)

Eszmélését a Premontrei Főgimnázium döntően befolyásolta. 1945-ben „vélelmezett ellenségé” vált. Tanár hivatásból, kémiatanár talán véletlenül lett – mondja magáról. Úgy véli, „jól-rosszul, de mindenképpen lelkesen, bizonyos időszakokban szenvedélyes fanatizmussal” tanított. Igazgatóvá is kinevezték, hat évig tanfelügyelő is volt. A Tanár út című könyve (Alma Mater Alapítvány, Arad, 2006) nemcsak Firneisz Fábián Györgyről, hanem iskolájáról, az aradi Katolikus Főgimnázium ötvenéves történetéről és a korabeli Arad életéről is szól.

Nyugalomba vonulása után az Alma Mater Alapítvány elnöke lesz, alapítója a máig megjelenő Szövétnek című folyóiratnak. Romantikus kaland, hősök nélkül. – ahogy én látom, az Alma Mater Alapítvány 12 éve. (1991-2002) Alma Mater Alapítvány Arad, 2003 című könyvében érzelmi megközelítésben, törekedve a tárgyilagosságra írta meg az alapítvány és benne az Egyesült Államokba, Kanadába, Németországba, Ausztráliába, Izraelbe, Magyarországra is eljutó folyóirat történetét.

Balekká vált nemzedék? című könyve novellisztikus önvalótlomás. Leírja, milyen emlékeket ébresztett fel benne Csák Ibolya és Csík Ferenc 1936-os berlini olimpiai bajnoksága. Felvillantja az 1938-ban Budapesten rendezett XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus emlékkönyvének sorsát, az Áldás kávé reklámját, melynek révén először hall Krasznahorka váráról, a kolozsvári Mátyás szoborról; kapcsolja össze Kőmíves Kelemen balladáját Déva várának képével.

Lapunk munkatársának, Szász István Tasnak az elmúlt hónapban három új könyve jelent meg. Ezek a már ismert

Egy haza két ország

című sorozat X. XI. és XII. kötetei.

A Levelek Európából című, azokat a publicisztikai írásait tartalmazza az Erdélyi Napló hasonló néven ismert rovatából, melyeket a Magyarország Unió taggá válása és Románia belépése közötti időszakban írt. A Humus Sapiens című kötet a szerző egyéb írásainak gyűjteménye. Naplójegyzetektől, esszékből, beszédekből, recenziókból válogatott írások. A mindkét kötetet érintő bevezetőt Kocsis István író-történész jegyzi, egy önmagában is érdekes hatalmas, 80 oldalas Trianon tanulmány formájában. A harmadik kötet címe: Az egészség nem ügy, és Brooser Gábor professzor emeritus előszavával jelent meg. Tartalma a szerző egészségpolitikai küzdelmeivel kapcsolatos írásiból válogatott anyag, mely az utóbbi hat év neoliberalis rombolási folyamatait követi az egészségügyben.

Az említett új könyvek és a sorozat régebbi darabjai is megrendelhetők utánvétellel a szerzőnél.

Címe:

Szász István T. 2016 Leányfalu, Gyulai Pál 9/b

Telefon: 06-30/94-87-633

E-mail: drszaszi@t-online.hu

Tanúja a váradi zsidóság gettóba zárásának. Amikor '43-ban rokonlátogatóba visszatér szülőhelyére Dél-Erdélybe, nagybátyját behívják a szigurancára és figyelmeztetik, unokaöccse nem járhat bocskaiban.

Megörökíti a kisebbségi lét napi konfliktusait, eltöpreng azon, „miért kopik el az anyanyelv, a keresztség szentségének kiszolgáltatási nyelve az alatt a néhány év alatt, amíg a gyerek eljut az első gyónásig, az elsőáldozásig.”

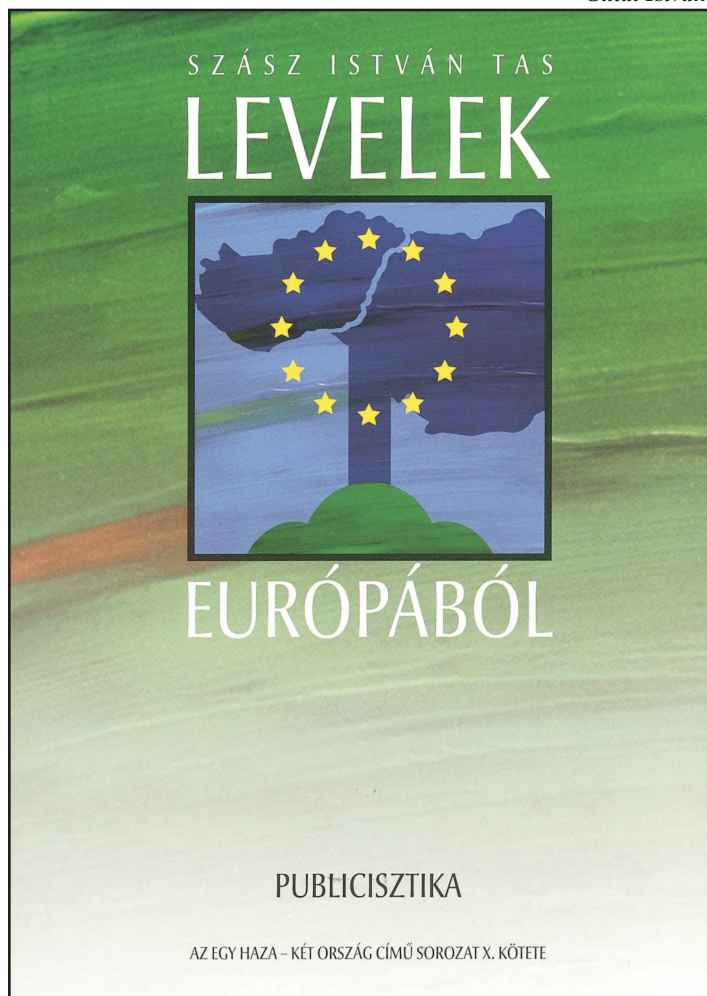
1958-ban jár először a magyar fővárosban. Attól kezdve a magyar gazdaság, politika, kultúra, sport minden rezdülésére figyel. 1990 április 8-át győzelemként éli át, később ő is elszenvedti a taxisblokádot.

Az emlékezés szomorúsága járja át a könyvet. Valóban balekká vált Réhon József nemzedéke? A választ az olvasóra bízva a könyv szerzője. „Nem lehetek megbocsátó magammal és nemzedékemmel, ha hitünk megvallását, vallásunk gyakorlását kérem számon... Templomba titokban jártunk, ha egyáltalán mertünk. Lelkiismeretünket nemcsak három péteri tagadás terhelte meg... A sötét évtizedek után nehéz volt belépni a gyóntatószékbe. Kevésnek tűnt a kiszabott penitencia.”

Réhon József úgy érzi, nemzedéke lojális volt a román államhoz, elsősorban a román néphez, de „vigyázó szemét” ennek ellenére Budapestre vetette.

„Ha nemzedékem valamiben valóban baleknak tekinthető, az elsősorban a kádárizmus megítélése és az ahhoz társuló, még ma is élő nosztalgia” foglalja össze önvalótlomását Réhon József (Alma Mater Alapítvány, Arad, 2007.)

✍ Gutai István

„Emitt a Görgényi, amott a Kelemen havasok”

Kacsó Tibor: Tündérek völgye az erdélyi havasokban

Kacsó Tibor első írásai a Helyijáratban jelentek meg, később a Paksi Polgár, a Paksi Tükör olvasói találkozhattak nevével. Egyik novellájával díjat nyert a tatabányai művelődési központ pályázatán.

Beszél a Sóvidék című könyvében gyermekkori élményeiről mesél. Azokról az emberekről, akik a II. bécsi döntés következtében (ha csak néhány évre is) a magyar állam polgárai lehettek.

A Tovább beszél a Sóvidék-ben a táj emberének szokásait írja le: milyen ott a lakodalom, hogy zajlik a disznóvágás, hogy sült a kenyér, mit csináltak a fonóban...

Verseit Illanó vágyak, kerengő sorsok valamint Koronák, törzsek, gyökerek címmel L. Németh Erzsébettel és Csuta Tamással közös kötetben jelentette meg.

2006-ban 56 költemény címmel adott ki kötetet, ugyancsak tavalay önéletrajzi novellái láttak napvilágot Láttam, hallottam, megéltem címmel.

Most regénnyel jelentkezik, melynek címe: Tündérek völgye az erdélyi havasokban.

A főhős Kardos Béla (meg merem kockáztatni: a szerző hasonmása) „nem költői lélek”, ahogy Kacsó Tibor jellemzi. „Kisportolt ember. akit optimizmusa sosem hagy cserben. Minden helyzetben feltalálta magát, soha nem keseredett el és bármilyen nehézséggel kellett megküzdenie, állta a sarat. Körültekintő volt, mások véleményét is meghallgatta. Bizonyára neveltetése révén örökölte pontosságát, következetességét, szorgalmát.”

Szereti a természetet, tanítványaival járja az erdőket, sielni viszi őket és mesél nekik az erdélyi fejedelmekről, a székelyek eredetéről, Nyíró Józseféről, Tamási Áronról, Kós Károlyról, Trianonról. Mint annyi középkelet-európai kortársa, ő is a túlélésért küzd.

Nagyapja halála következtében örökölt és nyaralót kezd építeni. Erről a magánküzdelemről szól a könyv első rétege.

A regény ideje a 70-es évek Romániája. Jegyre adják a lisztet, a tojást, a cukrot, mosógépet, hűtőszekrényért fel kell iratkozni,

ahol a disszidáló slágerszerző számait betiltják, ahol meghurcolják az István, a király hallgatóit. Ahol az iktatási díjról nem ad nyugtát a jegyző, ahol külföldit tilos vendégül látni, még ha az vérrokon is.

Ahol – szerző állapotrajza szerint – „a falvakból a fiatalokat városba telepítették, tömték velük az újonnan épült gyárakat, melyek hamarosan csődöt mondtak. A falvakban maradt öregeket az úgynevezett kollektivizálással megfojtották.”

A Tündérek völgyében mindezt el lehetett felejteni. Kardos tanár úr, ha szénéz telkéről, balra bükkerdőt, jobbra fenyvest lát, tavasszal „amikor „a bérceket még fehér sipka takarta, de fenyők már levetették subájukat”, a patakparton borotválkozik, a patakban mosakszik, megfigyeli a barázdabillegetőt, a csillaghullást, ősszel pedig a bükk- és cserfák aransárgába öltözött lombját, a fenyőtobozok barnulását, télen pedig ott a sielés öröme.

A házépítés közben megismeri a helybeliek életét. Említésre érdemes az erdész véleménye, ami tömény összefoglalása az itteni lét abszurditásának: „Itt a völgyben semmi sem történhet az én tudtom nélkül, de ha én tudok róla, akkor mehet az ügy, de csak úgy, mintha én nem is tudtam volna róla.”

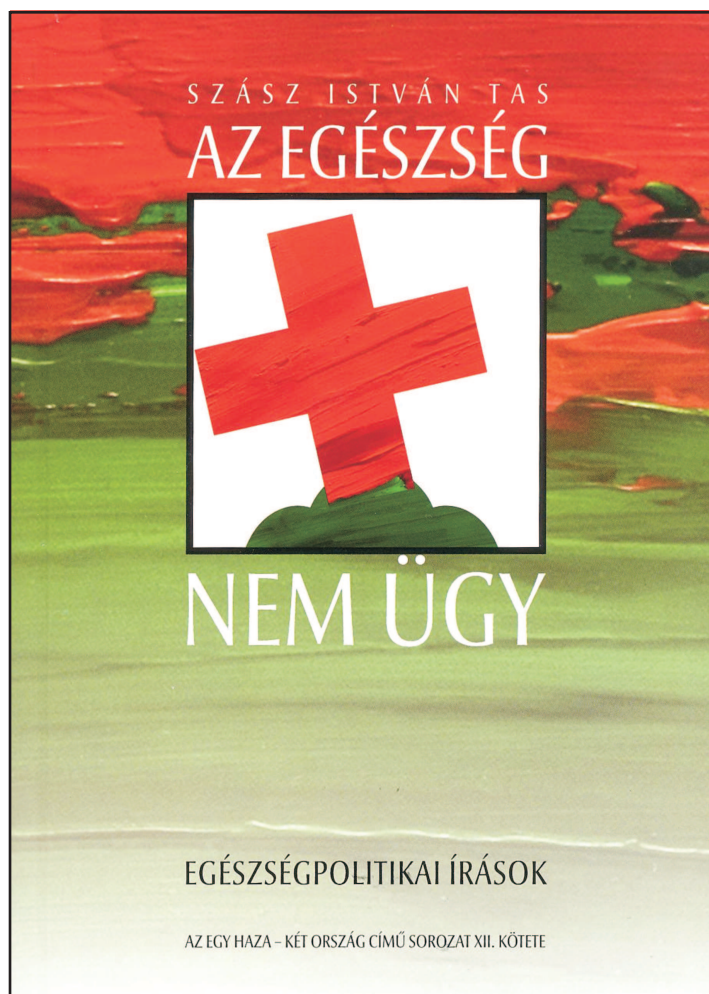
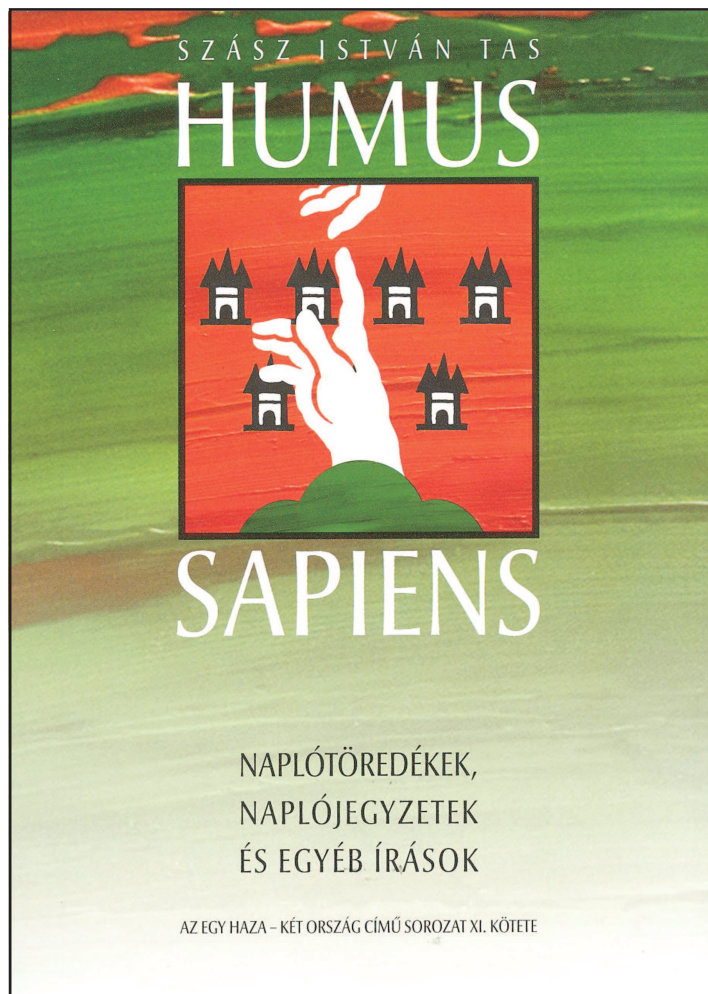
Emlékezetes a tanár és a szénégető családjának találkozása, az építkezés leírása és a munka, a kétkézi munkás ábrázolása. Utóbbi meglehetősen ritka a kortárs magyar prózában.

A könyv bővelkedik humoros leírásokban is: ilyen például Disznajó település nevének eredetmagyarázata vagy egy tehén étvágya, amikor megeszi a nájlonzacsót. Börleszkbe illő jelenet, amikor az építési tervet engedélyező néptanács elnöke Kardos Bélával együtt, négykézláb keresi a leszakadt gombot az irodában.

A könyv címlapját Török Pál Svájcban élt festőművész tervezte, a kötet szövegét Sebestyén-Molnár Árpád gondozta.

A fotókat – bár ez nincs feltüntetve – gondolom, a szerző készítette.

✍️ *Gutai István*

Piercing¹, tattoo² és más testi díszek

1906-ban lehetett, a berlini állatkerben, egy egyszerű léckerítés-el körülvevő területen látni lehetett az egyik afrikai törzs tagjait, ahogyan reggeltől estig azt csinálták, amit mindig is szoktak, ott-hon, valahol a dzsungelben.

Ebből az alkalomból azonban tudományos vita folyt arról, vajon azok a meztelenül jövő-menők, most már embernek tekinthetők-e, vagy sem? Ti. ha nem, akkor tényleg helyes, hogy bemutatásukra az állatkerben került sor. Az pedig, hogy embereknek lehetne vagy netán kellene is őket tekinteni, valójában fel sem merült komolyan. Aztán voltak olyanok, akik odáig mentek, hogy megfogalmazták azon *kritériumokat*, amelyek alapján a *vadság* pl. arról ismerhető fel, hogy az egyébképpen embernek kinézők orrukon, fülükön és ajkukon különféle gyűrűket, karikákat, továbbá testükön kiterjedt tetoválásokat (*tattoo*²) viselnek.

Helyben vagyunk, mondanám most, persze *ex suppositione* milyen megítélés alá kerül tehát az, aki manapság testi dísz(ek)e)t visel, és úgy öltözködik, hogy még a kellemetlen hidegekben is mutogatja melleit, a köldök és keresztcsont tájékát díszítő tatoot; továbbá felmerül a kérdés: milyen célt szolgál ez, ill. mit akar viselője környezetével tudatni? De feltehető a kérdés úgy is, mire válasz ez a mai, exhibicionista divat? A színes tatook mellett piercing a köldökön, a fülön, ajkon, orrcimpán, szemöldökön, nyelven, mellbimbón, intim testrészekben, úgymint a vagina bejáratát őrző nagy ajkakon és a klitoriszon, de a hímek prepuciumán is; netán úgy is lehet értelmezni, hogy a divat kifogyott az ötletekből, s mindez amolyan szellemi rövidzárlat eredménye? Na már most, nincs olyan kérdés, amelyikre ez lenne a válasz, hanem sokkal inkább ez egy kérdés: »akarsz-e velem?« vagy netán felhívás: »gyere velem!« - és pedig *per analogiam* az 1968-as diáklázadás során kibontakozó szexuális forradalomnak nevezett libertinizmus idején jelszavá vált mondásokkal: »aki kétszer ugyanazzal fekszik le, az *etablissement*«, és »ha nem jössz velem ágyba, kispolgár(i) vagy.« (Szó szerint!) Egyébképpen, a kultúrtörténészek úgy mondják, hogy a renaissance idején a képzőművészeti alkotásokon is megörökített mély dekoltazs volt a korabeli földig érő bő szoknya és a fűzőbe kényszerített, elrejtett női vonások ellenpontozási lehetősége, hiszen asszonyaink mindig is tetszeni akarnak. Így pedig a mai divat mögött mutatni alul-felül, minél többet! A provokatív szándék alig lenne félreérthető, azzal a megjegyzéssel, hogy már zsenge életkortól kezdődik, szemben a renaissance korának szóban forgó, érett asszony(ság)aival.

De, orvosok, pszichiáterek, pszichológusok, szexológusok megérdeklődtek, vajon miféle motiváció tartja életben ezt az immáron egyre terjedő divatot, és a leginkább hallható magyarázat az *önmegvalósítás*, a *saját én felmutatása* etc... de, voilá! Ilyent is találtak: a klitoriszra helyezett gyűrű orgazmushoz segített olyanokat, akik hiába szaladgáltak addigélé a számukra elérhetetlen fantom után. Frigiditás³ esetében, bizonyára ez sem igen fog segíteni.

A piercing szó alatt a keresőben olyan infó-áradat található, ami meghaladja infó-igényeinket, és pedig a világnyelveken kívül immáron minden kisebb nyelven is. Sőt, az orvosok is szóhoz jutottak, és pedig kétféleképpen: valamilyen orvosi fórum hivatalosan közzétette, hogy a lányoknak nem kell attól tartaniuk, hogy a deréktájékra ható hideg révén később vese- adnexum- ,vagy más betegséggel kellene számolniuk. Itt persze felettébb gyanús, hogy e vélemény mögött a divat-branche által *megrendelt* és *honorált* orvosi állásfoglalással állunk szemben. A másik, sokkal szavahihetőbb orvosi véleményezés egy angol és német nyelven, már vezetők szakfolyóiratban megjelent cikk, amelyben leírják a piercinggel járó veszélyeket, de ugyanakkor részletezik a piercing divattá válásának társadalmi és pszichológiai hátterét és motivációját; ami német vagy angol nyelvtudással rendelkezők számára ugyancsak érdekes olvasmány. Mindenesetre, legfrissebb felmérések szerint is, azok, akik testét kiterjedt területen tatook „díszítik”, az IQ- skála alsó fokán, a társadalom peremén található, világosabban kifejezve: a felmérték zöm-mel szubintelligensnek minősíthetők. Nem lehet vitás, a piercing és tattoo térhódítását tiposus *szubkulturális* megnyilvánulásként kell értelmezni és kezelni. További fejleményeiről netán előjelzésre vállalkozni már csak azért sem érdemes, mivel valamennyi társadalmi és szociális történés a nem-linearitás elvét követi. Aki mégis magas-

röptű jóslásokba bocsátkozik, leginkább zuhanó repülésben szokott visszatérni a realitás talajára.

Még pár szót a női feszes farmernadrágról: a süldő-kortól felfelé feszesen a csipőre és a combra tapad, amit a díszes nadrágszj tart, oldalt a csípőlapát és a trochanter között, a hason a vénuszdombra támaszkodva, szabadon hagyva úgy az alhas és köldök-, mint a lumbális tájékot. A képet kiegészíti a mellek igen szellős bemutatása, és színes tattoo és piercing a szabadon hagyott felületeken. Ennek teljes ellentéte a lötyögő nadrág divatja a fiúknál, nadrágszj nélkül, mintha hordozója a csűr tetejéről ugrott volna bele és úgy tűnik, szellemi erők védik lecsúszás ellen. A fiúk inge és blúza hasonlóképpen tágas, a mellen és a háton mi is lehetne más, mint amerikai jelvény vagy ábra, kedvelt motívum a *superman* lézerfegyverrel. Nyilván teljesen értelmetlen lenne feltenni a kérdést, mennyi értelmet takarnak ezek a ruhadarabok. Marad csupán a meg nem választott kérdés, ugyan biza kinek a kreációja ez a lötyögő nadrág divatja? Nos, napilapunk megvilágosította elmémet, miszerint ez a nadrágdivat az amerikai börtönökben született meg. Innen tehát az értelem teljes hiánya! Ugyanis, a börtönlakóktól elveszik a nadrágszját, ami után a *nehézfűk*on érthető okból lötyög a nadrág. Ez pedig úgy válhatott divattá, hogy a nehézfiúk kifelé demonstrative mutatott hanyag nagyvonalúsága - elegáns francia szóval: *nonchalance* - megjelenítésének eszközüvé stilizálták. Ha pedig utánagondolunk, ez az egyetlen divatirányzat, melynek hívei kivétel nélkül mind asszociális, alacsony intelligencia-szintűek, a társadalom peremvidékéről rekrutálódnak. Ilyenkor elkerülhetetlenül eszébe jut az embernek id. Seneca: »A hanyagság a nagyvonalúságot utánozza, a vakmerőség a bátorságot.« Ebből lemérhető, mennyit változott az emberi magatartás azóta.

Némely szót a szépségideálról. Nemrég egy érdekes kerekasztal-disputát követhettem a tv-ben, jeles résztvevőkkel. Sok okos vélemény és megállapítás hangzott el. Amikor azonban a moderátor asszonyság feltette azt a kérdést, hogy mégis, hogyan lehet a mi, nyugati kultúrkörünk esztétikai tanába beilleszteni a sok afrikai ország szépségideáljaként elfogadott, kimondottan kövér idomú nő képét, akkor a sok jeles uraság és asszonyság passzolt! Az afrikai férfiak szemében csak a kövér, testes, erős munkabírású nő a vonzó ideál. Ha pedig Rubens *Három grácia* c. festményére nézünk, úgy tűnik, hogy Európában is volt idő, amikor, a manapság női rémálomnak számító cellulitis és bőséges zsírszövet ugyan megvolt, de volt annál sokkal fontosabb is, pl. a harmincéves háború, a mindennapi súlyos gondok. A háborús tapasztalatok, melyekből bőven állt rendelkezésére eleinknek, így hangzanak: a kövérek lefogynak, a soványak pedig meg szoktak halni. Ezt immáron fél évszázad óta nem tapasztalhatjuk. Mi. Na már most, ha Rubens korpulens nőivel kapcsolatosan az elmondottak további beszéd tárgyát képezhetnék, akkor a sok néger asszony fülének és szájrémének a csonkítás fogalmát kimerítő, lapítószzerű extrém tágitásával és mindenféle sok más artefaktumok révén megvalósított *szépségideál* láttán tanácstalanok vagyunk, és nem marad más, mint hogy értetlenül kapitulálunk! Nyugati értékrendszerünk női szépségideáljának neve: Vénusz, kultúránk görög öröksége. Érdekes téma keresni a választ arra a kérdésre: miért született meg? Mire jelentett választ? Igen, a kérdés így teendő fel, hiszen tudjuk, hogy mindennek, ami a kulturális evolúciónk során történt és történik, kiváltó oka és célja volt és van. Erről azonban külön kellene értekezni.

Befejezésül, merész próbálkozás a tetoválás eredeti céljáról és funkciójáról szólni. Abból indulhatunk ki, hogy valamilyen célja kellett legyen. Van egy olyan magyarázat, miszerint a testi díszítések, pl. egyes törzseknél mind a mai napig fellelhető, vasoxidot tartalmazó vörös közetből készült festékekkel történő arc- és az egész testre is kiterjedő díszítés esztétikai igényt elégít ki. Ez el is fogadható, egymásnak tetszeni ugyebár állandó jellegű foglalatosság, legalábbis fiatal(abb) korban. Mégis, a tetoválásnak lenne egy sok-

A kutya Az ember tragédiájában

Tudós

...Erről meg azt regélik, hogy barátul
Tartá az ember, ingyen, munka nélkül,
S fel bírta fogni, hű elismeréssel
Lésvén az ember gondolatait.
Mi több, mondják, hogy elsajátítá
Bűnét is, a tulajdonnak fogalmát,
S mint ör od'adta érte életét.
Ádám

Ez a kutya.- Mind áll, mit róla mondasz...

(Madách Imre: *Az ember tragédiája*, 12. Szín).

Madách Imre monumentális drámájában, a tudományos-fantasztikus jövőnek szentelt falanszter színből kiemelt idézetben néhány, az irodalomkutatók számára bizonyára kevésbé feltűnő eszmét fogalmaz meg, amelyekben viszont az állatok magatartását tanulmányozó etológus nemvárt mélységekre bukkan.

Az első gondolat az ember - kutya ősrégi kapcsolatára utal. A barátságra, amely az ősember-hordák, ill. a körülötte ácsorgó farkasfalkák tagjai között kezdődött kb. 10.000 évvel ezelőtt, s minden bizonnyal egyes példányok megszelídítésével indult. A szelíd farkas előbb valószínűleg csak lábon járó élelmentartalék volt, s csak hosszú folyamat után lett belőle háziorzóló és vadásztárs. A szelídítés általánosodása minőségi változással a háziatisításba váltott át, az állattartás pedig tenyésztéssé. E folyamat során a fékezhetetlen, támadó hajlamú egyedek kiestek, a kezes, játékos magatartásúak megmaradtak, utódokat hoztak létre. A kutya tehát tulajdonképpen mesterséges lény, hisz az ember a maga szükségére-szeszélyére alakította.

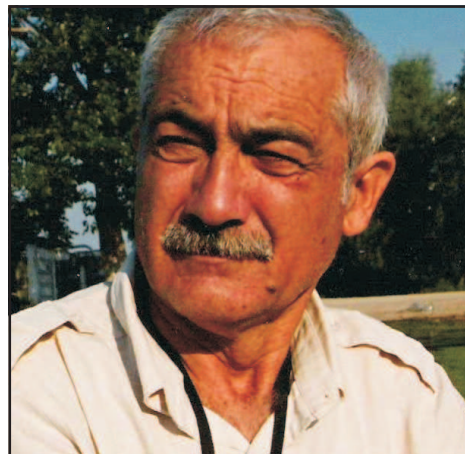
A két faj között létrejött, hangokból és gesztusokból álló jelrendszer segíti az információátadást, de a kutya, finomabb érzékszervei segítségével többre képes egy parancs egyszerű megértésénél. Észleli gazdája lelkiállapotát, hangulatának változásait, a belőle kisugárzó indulatokat, Madách szavaival élve, valósággal kilesi az ember gondolatait. És az is áll, hogy a két faj barátságából nem okvetlenül származik valami kimutatható haszon az ember számára, mert a nyereség igen gyakran érzelmi síkon jelentkezik. Sajnos, a kötődés nem mindig kétol-

dali, gyakran élünk vissza nyégylábú társunk kiszolgáltatottságával. Gondoljunk csak a méteres láncon életfogytiglanra ítélt, szerencsétlen udvarörzölőre, a laboratórium-ban élve boncoltakra, az ürbe kilőtt kutya-mártirokra, vagy akár csak a számnélküli, gazdtalan kutya-páriára, kiknek sorsáért – már társadalmi szinten – ugyancsak az ember felelős.

Az emberrel való évezredek együttélése során a farkasok társadalmi szerveződése, a falka, megmaradt a kutyák számára is. E falkában, amely mintegy magába fogadta a gazdát, az ember a falkavezér. A falka egyik alaptörvénye az összetartozás, egyes tagok kölcsönös kisegítése, védelme. Ezért kér segítséget, védelmet a kutya gazdájától s nyújtja ugyanezt önfeláldozóan, még akkor is, ha életét kell áldozza falkatársáért, emberbarátságáért. Hisz a természetben a faj fennmaradása a döntő, még akkor is, ha ez az egyed számára megsemmisülést jelent.

A másik megfogalmazás a kutya "bűnről", hogy elsajátította volna a tulajdon fogalmát, valójában a viselkedés tan egyik fontos elemének, a területbirtoklásnak, v. territorialitásnak felismerése, lírikus megfogalmazása. A területbirtoklás az élőhely egy szűkebb, elhatárolt részének védelmezését jelenti a fajtársak, ill. egyéb fajhoz tartozók illetéktelen behatolása ellen. A kutya territórium a falka élettere, legyen ez akár csak kétagú – ember és kutya – "történetesen" ugyanaz, mint a gazdájáé, következképpen akár életét is adja a megvédéséért.

A területbirtoklás nem csak a kutya esetére jellemző, hisz már egyes rovarok pl. méhek, hangyák, egyes sáskafélék (gondoljunk

csak a Délkelet-Ázsiában oly népszerű tücsök-viadalokra) körében is megjelenik. Az akvaristák jól ismerik egyes dísz-sügérek, szíami harcoshalak stb. adott esetben rendkívüli agresszivitását. Bizonyos madaraknál elsősorban a fészkelési territórium védelmezése heves, pl. a bütykös hattyu gúnárja akár vízbe is fullasztja közelre merészkedő vetélytársát, de akár a pipéit kísérő házilúd támadókészsége is közismert. Az emlősök köréből is számos példát említhetnénk, kezdve a farkasfalka konc feletti marakodásától a bögőhelyen lezajlott szarvasviadalokig.

Hasonlóképpen, az ember esetében is létezik territorialitás. De az elvont gondolkodás megjelenése, a szellemi kultúra kialakulása, a társadalmi szerveződés folyamán kialakuló, egyre bonyolultabb emberi kapcsolatok stb. mind oda vezettek, hogy a területbirtoklás, mint viselkedési megnyilvánulás, idealizálódott, átalakult. Mindennapi magatartásunk, a gazdasági élet, egész jogrendszerünk, a politika, de akár oly kifinomult, mély érzéseink is, mint pl. a családi tűzhely s a magántulajdon szentsége, a közösségünk iránti lojalitás, a hazaszeretet és számtalan más, elvont érzésünk tulajdonképpen viselkedés tan alapja a territorialitás.

Mindezeket szem előtt tartva, nem megdöbbentő, hogy Madách mennyi eszmét sűrített néhány sorba?

Dr. Kiss J. Botond
(Erdélyi Nimród)

kal kielégítőbb magyarázata, ha abból indulunk ki, hogy az egyenlítő-köri, trópusi területeken született meg, tehát ott, ahol meztelenül, ruha nélkül éltek és élnek ma is. Ha pedig ruhát nem viseltek, valamilyen módon csak meg kellett tudják egymást különböztetni, elsősorban is a harcok csoportjai, hiszen a törzsek egymással mindig is harcban álltak - efelől alig lehetnek kétségeink. Hasonlóan kívánták az azonos családi kötelékhez tartozók is egymáshoz való tartozásukat felmutatni. Így nyer a szó legszorosabb értelmében *messzemenő* jelentőséget a *tattoo* szó tahiti származású „ismertető jel” jelentése. Ahogyan az egyenruha esztétikai funkciót is betölt, hasonlóképpen kifejezett esztétikai töltetet is kapott a meztelen test díszítése, hogy manapság ennek köszönhetően a társadalom peremén található szubkultúrák divatirányzatává váljon ott, ahol egyre kifejezettebbek a hedonisztikus törekvések is.

2007. október 20 - 2008. február 20.

Dr. Szőcs Károly

Jegyzetek

¹ **Piercing:** az angol *to pierce* szóból származik, ami átszúrni, átfúrni jelent; alapja az ófrancia *percier* és a latin *pertundere*: áttörni, átszúrni. Manapság a testdíszítés céljára használt, kezdetben az ékszerészek által, ma pedig erre külön specializálódott ipar(ág) készítette gyűrűk és pálcikák a test legkülönbözőbb helyein, a bőr, zsírszövet, vagy porcszövet átszúrásával rögzítve, tartós viselést tesznek lehetővé, és egyre terebélyesedő divatirányzatá nőtte ki magát;

² **Ötzi,** a gleccserben talált 5000 éves holttesten nem kevesebb mint 50, az egész testen található tetoválás van; a **tattoo** szót pedig James Cook (1728-1779) hozta Tahiti-ról, ahol a *tatau* szó (ismertető)jel jelentésű; a tetoválásra használt festék régen szénpor volt, ma anilin-festék, amit nemrég kimutattak elhaltak máj, lép és veséjében, ami alapján felmerült: nincsenek-e eddigé fel nem ismert, nemkívánatos következményei? Valójában fel sem merült ez a kérdés eddig;

³ »Alpinisták és frigid asszonyok férjei tudják, hogy mi a gleccser-hasadék.« (Ralph Boller, svájci író)

„Akinek szabad lelke túlszárnyalt ködös százada homálykörén” (Vasvári Pál)

Emlékezés Lövey Klárára

1936-ban a budapesti Deák téri evangélikus leánygimnázium két tanárnője, Jeszenszky Ilona és dr. Zelenka Margit vonattal a bajor határ közeli városkába, az osztrák Kufsteinba utazott, hogy felkeresse a gyászos emlékü várat, fejet hajtson a vár börtönébe rabláncban szállított magyar hazafiak emléke előtt. Előttük ott volt a császártoronyba vezető 452 grádics - ahogyan hajdan Kazinczy rabtársa, Sulyovszky Menyhért megszámolta-, ennyi lépcső volt akkor is, mikor az első magyar kufsteini politikai fogoly, Wesselényi Miklós csizmái végigkopogtak rajta jó kétszáz évvel ezelőtt. S azután mennyien még! Kazinczy Ferenc, Batsányi János, Versegly Ferenc, Szentjóni Szabó László, Czuczor Gergely... és még sokan, de milyen sokan!

A két magyar látogató a Császártoronyban, melyet időközben börtönmúzeummá alakítottak, siralmas állapotokat talált. A sziklatetőn emelkedő sötét bástyafal a magasba törő Császártoronnyal évszázadok óta semmit se változott. Lehangelő volt számukra, hogy sehol egyetlen emlékeztető jel nem volt a jakobinus mozgalom vagy az 1848-49-es forradalom mártírjainak emlékére. Hazatérve felvették egy emléktábla felállításának gondolatát, melyet aztán sok kutatás, adatgyűjtés, kérelmezés és elutasítás követett. Végül 1937. július 10-én felavathatták a vörös márvány emléktáblát, mely a börtönorony falára került. A hatalmas, hat és fél mázsás márványlapra a következő felirat áll azóta is: „E sziklavár falai közt szenvedtek rabságot a hazáért, egyenlőségért, testvériségért egy ezredéven át szenvedéshez szokott magyar lélekkel. Töretlen hittel vallották: a haza minden előtt!” A szöveg alatt öt oszlopban kilencvennégy magyar rab neve olvasható. Ma már tudjuk, hogy nem mindnyájan Kufsteinben raboskodtak, hanem néhányan a Habsburg-birodalom más várbörtöneiben, de nem az számít, hogy hol szenvedtek fogságot, hanem az, hogy miért.

A felsorolásban két magyar nő neve is szerepel, Teleki Blankáé és Lövey Kláráé. Nők a Császártoronyban? Bizony, Haynau nem csak börtönbe zárta a magyar szabadságharcot támogató lelkes asszonyokat, de például Maderspack Viktornét meg is vesszőzötte. A rabsorony harmadik emeletének két szomszédos zárkájában két magyar nő sínylődött. Sorsuk már korábban összefonódott. Teleki Blanka a magyar nevelés úttörője volt, 1846-ban magyar tannyelvű leánynevelő intézetet alapított Budán, ahol Vasvári Pál is tanított. Ide hívta meg oktatni az igen jónevű, képzett nevelőnőt, Lövey Klárát.

Milyen volt az oktatás a reformkorban a lányok számára? Nyilvános iskolák voltak ugyan, de az elemi szintnél nem emelkedett magasabbra a lányok tanítása. Jöszerevel csak magán nevelőintézetek működtek, ezek azonban nem érték el a mai középfokú oktatás színvonalát. A házi nevelésben többnyire idegen szellemű külföldi nevelők végezték a tanítást, de ebben is csak a közép-és felsőbb rendű családok lányai részesültek. Bár Európa legtöbb országában már megvalósult a polgári egyenjogúság, a nálunk meglévő leánynevelő intézetekben még biztosították a főrangú családokat, hogy bizalommal küldhessék oda leányaikat, mert a náluk tanuló kevés számú polgári származású leánnyal nem fognak érintkezni. Léteztek alapítványi intézetek is, ezekben három csoportban tanultak a növendékek: fizetők (főrendűek, akiknek saját igényeik szerinti nevelést biztosítottak), ingyen tanulók (polgári nevelést kaptak) és jótékonyaságot élvezők (őket cselédi foglalkozásokra nevelték). A nevelők nem minden esetben feleltek meg a pedagógussal szemben állított követelményeknek, jobbak voltak a német városok által fenntartott iskolák, ezek tanárai többnyire német egyetemeket végeztek. Csak elképzelés maradt az a törekvés, hogy az állam vegye kezébe az oktatást egységes irányelvek felállításával. Hiába hangsúlyozták egyesek, például Semnovitz Mátyás nevelő intézet tulajdonos már 1801-ben, hogy az államnak a nőekkel szemben ugyanaz a kötelessége, mint a férfiakkal szemben. Fáy András (irodalmár, politikus, közigazdász, a fejlődésben megrekedt magyar társadalom polgárosításáért küzd, agítál; unokatestvére, Szemere Pál „a nemzet mindenésének” nevezi) szintén az állami, vagy legalább az állami ellenőrzés alatt álló intézetek működésében látja a megoldást. 1806-ban már szó van országgyűlési szinten is a nevelés kérdése-

ről, de csak 1825-ben szánja rá magát az országgyűlés a kérdés tanulmányozására. Látható, hogy a császári kormányzatnak nem volt sem érdeke, sem célja a magyar közoktatás bármely ágának fejlesztése. Fáy András többször hangsúlyozta, hogy a művelt társadalom minden haladás alapfeltétele, de ez csak úgy jöhet létre nálunk, ha a magyar nők középosztálytól fölfele az azonos rendű férfiakkal egyenlő műveltséget szereznek. Látható, hogy még egy ilyen fontos liberális is, mint Fáy, csak a közép-és felső osztályok számára tartja fontosnak a növevelést. Szorgalmazta, hogy legelőbb egy nevelőnőket képző intézet működését tegyék lehetővé, majd a végzett növendékek kerüljenek a lányok számára létrehozott iskolákba tanítónak. Ott háztartást („józan pénzköltés elveit”), életbölcseiséget (emberismeretet, társalgási szabályokat), gazdasági ismereteket is tanítsanak. Kívánnivaló lenne, sőt követelmény, hogy a nevelőintézetek nemzeti szellemben működjenek, a magyar legyen a tanítási nyelv. A nyelven kívül a honismeret (történelem és földrajz) is szolgálja a nemzeti nevelés célját.

Az új, nemzeti irányzat követeléseiben azonban csak szavak maradtak, az intézetekben nem változott semmi, a nemzeti elkötelezettséget az intézetek vezetői nem teheték magukévá egyik napról a másikra. Az új emberek csak később jelentek meg, ilyen volt Teleki Blanka. Az ő iskolájában világtörténetet, hazai történetet, általános és hazai földleírást, természetismeretet, tábla-és számvetést (számant), mitológiát, szepírast, magyar nyelvtant, helyesírást, vallást, rajzolás, kézimunkát, a szülők kívánságára külön díjazás mellett zongorát, éneket, idegen nyelvet tanítottak. A tanulókat egyszerűsége nevelték, Teleki Blanka mindig növendékei között volt, velük étkezett, sétált, kirándult, minden lépésüket figyelemmel kísérte. Ebbe a környezetbe került be Lövey Klára.

Ki ez a fiatal lány, aki példaképének, később barátnőjének vallhatta Teleki Blankát? Lövey József (megjegyzendő, hogy a családnév írása különböző alakban fordul elő a forrásokban: Löwey, Leöwey, Lövey, 1848 után L. K. a Lövei formát használta) beregi földbirtokos, megyei táblabíró és Szathmáry Eszter leánya, aki 1821. március 25-én született a Tisza menti Máramarosszigeten. Az anya nevelési elvei haladóak, zenében és éneklésben is képzetteti tehetsége leánykáját. Amikor 1836-ban Máramarosszigeten jótékony egyesület alakul, és működő társulata színház híján időnként előadásokat tart, a fellépők között ott találjuk Klára kisasszonyt, buzgó tagját a társulatnak. Minden iránt érdeklődik, olvas, a politikát is figyelemmel követi. Az 1842-43-as országgyűlési időszak kezdetén alkalma nyílik Pozsonyba utazni báró Sztójka Klárával, a máramarosi országgyűlési követ, Sztójka Imre feleségével és leányaikkal, Klárával és Júliával, akinek nevelőnője is volt a pozsonyi tartózkodás alatt. A tizenhat napig tartó út megannyi élményt, tapasztalatot jelentett, Lövey Klára életére nagy hatással van a pozsonyi időszak, gondolkodását formálja, távlatot ad terveinek. Ott és majd Budán kerül kapcsolatba a kor eszmeáramlataival, például a nevelésszeggel, majd Teleki Blankával és körével. A grófnő nagynéje Brunsvik Teréz, Martonvásár úrnője, aki az első óvodát alapította Magyarországon (angyalkert volt a neve), s akinek házában Beethoven is megfordult. De ehhez a baráti körhöz tartozik a művelt Beniczky Hermin is, a későbbi Veres Pálné, a magyar nőoktatás másik elkötelezett úttörője, iskolaalapító, Madách gyakori vendéglátója. (Veres Pálné, aki már fiatal korától kezdve behatóan foglalkozott a nők oktatásának lehetőségével, Madách a nőkről szóló akadémiai székfoglaló beszéde hatására dönti el, hogy iskolát alapít, 1868-ban meg is kezdik az oktatást, az iskola első igazgatója Gyulai Pál volt.)

1846 júniusában Teleki Blanka Vasvári Pál ajánlására veszi fel a kilenc évfolyamos „nevelőjébe” tanítani a máramarosszigeti születésű leányt, így Klára olyan közösségbe kerül, ahol valamennyi tanár demokratikus gondolkodású, művelt ember. A lassan növendékekkel gyarapodó iskolát azonban 1848 decemberében be kell zárni, a császári csapatok elől a kormány Debrecenbe menekül, Lövey Klárát is ott találjuk. Sebesülteket ápolnak, a világosi tragédiát követően pedig a bujdosókat segítik pénzzel és menedékekkel. Ez a tevékenység azonban az önkényuralom alatt büntetendő. 1851-ben előbb Teleki Blankát tartóztatják le, majd a nála levő levelek alapján

a Sztojka család szlatinai birtokáról Lövey Klárát is elhurcolják. A két nő két évet töltött vizsgálati fogságban, majd az Újépületben, melynek falánál 1849. október 6-án Batthyány Lajos miniszterelnököt agyonlőtték, hadbírótság elé állították őket. 1853. június 30-án egyenes derékkal, magyar gyászba öltözötten hallgatták az ellenük és „büntársaik” ellen felhozott vádakot, (melyek között ott szerepelnek a nemzeti szellemű nevelési tervek is, Kossuth-bankók birtoklása stb.) és az ítéletet. Teleki Blankát tíz, Lövey Klárát öt év várfogságra ítélik. Mindketten 1853. július 27-én kerültek a kufsteini várbörtönbe, ahol külön zárákban éltek, de napközben együtt lehettek.

Kezdetben Lövey Klára börtönnaplót vezetett, ezt és a napközbeni együttléteket a vár jólelkű börtönparancsnokának halála után az új főfoglár azonban megtiltotta. (Nagy vesztesége a kor megismerésének, hogy a második világháború alatt a napló nagy része megsemmisült. A megmaradt részeket a nagybányai múzeum őrzi.) Tiltva volt tehát a napi séta, az írószerek tartása, a kézimunkázás, és a barátnők találkozója. Egészségüket folyamatosan rombolta a Császártorony hideg, egészségtelen levegője, a nedves falak között eltöltött idő. Később könnyített a helyzeten egy új parancsnok emberes magatartása, valószínűleg ekkor került át a két barátnő az egészségesebb száraz kaszárnyaépületbe. Rabságuknak helyszínét Teleki Blanka rajzban is megörökítette. Hiába próbáltak közbenjárni a Teleki család tagjai a foglyok érdekében, a miniszteri konferencia minden könnyítést elutasított, látogatást sem engedélyezett.

Lövey Klára büntetését letöltve 1856. július 11-én szabadult. Teleki Blankát, a súlyosan tüdőbeteg grófnőt azonban nem a szabadulás várta, hanem egy újabb börtön, a laibachi, ahová még abban az évben átszállították. 1857-ben császári kegyelemben részesült, később Emma húgához, De Gerando grófnéhoz Párizsba költözött. Itt halt meg 1862-ben, szerény sírja ma is látható a Montparnasse-i temetőben.

Lövey Klára kiszabadulása után visszatért szülővárosába, Máramaroszigetre anyjához, majd unokatestvérének, Várady Gábornak (Várady a szabadságharc alatt a máramarosi honvédeket szervezte, a forradalom után emigrációban élt, majd kegyelmet kapott és hazatérhetett) a házában lakott, az ő lányát, Várady Gabriellát tanította. Lassan egyre több, nemsokára tíz hasonló korú kisleány tanítványa volt. Így hozott létre egy nevelő intézetet, melyben maga történelmet, magyart, német- és francia nyelvet tanított. Ez az intézmény később alapját képezte a nőegyesület támogatásával létrejött önálló nevelő intézetnek, majd ezután az állami felsőbb leányiskolának. Az intézetet azonban minden indoklás nélkül bezárták. Ekkor, 1861-ben Váradyékkel Pestre költözött, majd elutazott Párizsba is, hogy meglátogassa hajdani rabtársát, Teleki Blankát, akivel hosszabb időt tölthetett. Hamarosan újra Erdélyben találjuk, Teleki Miksa (Teleki Blanka öccse) birtokán, Kendilónán, ahol a gróf gyer-

mekeit tanítja, majd a szatmári Pálfalván neveli a Teleki-rokon De Gerandoék gyermekeit.

De nem csak tanít. Máramaroszigeten 1865-ben alapították a Máramaros című lapot, ebben Lövey Klára sokat publikált, gyakran emlékezik vissza a szabadságharcra, melyért ő súlyos áldozatot hozott, nem titkolja, hogy Deák-ellenes, ellenzi a kiegyezést, hű marad '48 eszmeiségéhez. Ő nem egyezkedhet a császári házzal. Mert hogyan is lehetne egyezkedni a hóherral, a zsarnokkal, aki kitorpte a nemzet nyakát, elorozta javait, beült váraiba, házaiba, tanyáit vert lelkében? Pesten írott tárcái a főváros nevezetesebb társadalmi, kulturális életéről számolnak be. Például a Máramaros 1896/30. számában méltatja Munkácsy Mihály Ecce homo című festményét. 1881-ben földije, kedves barátnője, a szintén máramaroszigeti híres színésznő, Prielle Kornélia kolozsvári jubileumi ünnepélyéről tudósít, de beszámol az egyik Petőfi-emlékhelyen, Koltón tett látogatásáról is 1874-ben. Nem kerüli el figyelmét Liszt Ferenc kolozsvári hangversenyének a közönség rajongását kiváltó játéka sem. Írásai minden témakört felölelnek, gazdasági, politikai, történelmi tárgyúak, de természetesen színházi vonatkozásúak is. A párizsi világiállításról (1878) kötetnyi cikksorozatot írt, több cikket szentelt a gépek bemutatásának, a munkacsarnok berendezésének. Főként a magyar áruk érdeklik, büszke hazája termékeire. Megjegyzi, hogy a feliratok nem magyar, hanem német nyelvűek, ami egyrészt udvariatlanság a franciákkal szemben, másrészt azt a látszatot keltik, hogy Magyarországon mindenki németül beszél. Rosszallja, hogy a magyar termékeket az osztrák osztagyon helyezték el. Mindenre figyel, egyik cikkében arról ír 1867 májusában, hogy már nálunk is van velocipede, vagyis gyorsfutó, mai nyelven bicikli, de nem jósol valami nagy jövőt neki. „csupán városi mulatságra való”. 1870-ben például arról értesíti olvasóit, hogy Kolozsváron megnyílt az első fényképészeti műterem. Örömmel jelenti, hogy Veress fényképész célja nem csupán az arcképkészítés, hanem Erdély történelmi emlékeinek megörökítése is. 1874-ben Teleki Blanka életéről készített jegyzetekkel segítette Jules Michelet, haladó szellemű francia történét a grófnőről tervezett könyvének írását. A könyv azonban a történész halála miatt nem készült el, Lövey Klára jegyzeti, melyeknek alapját a börtönfeljegyzései képezték, P. Szathmáry Károlyhoz (honvédfőhadnagy a szabadságharc idején, börtönre ítélik, majd Pesten és Máramaroszigeten tanár, Szilágyi Istvánnal szerkeszti a Szigeti Albumot) kerültek, 1880-ban ő írt könyvet Teleki Blankáról, azonban kihagyott minden olyan részletet, mely a kiegyezés ellenzéséről szólt. Így Lövey Klárának nem is nyerte el az elkészült könyv a tetszését. Végül De Gerando Antónia, Teleki Blanka unokahúga írja meg az igazi emlékkönyvet a két kufsteini rabnőről.

Lövey Klára élete utolsó éveiben Budapesten lakott a Várady Gáborék házában, vibráló szelleme cseppet se lanyhult, érdeklődése mindenre kiterjedt. Életének egy utcai baleset vetett véget, 1897. április 8-án „lővontatású vasút”, azaz omnibusz, a villamos őse elgázolta. A Margitszigeten temették el, abba a sírboltba, melyet ő édesanyjának készíttetett 1864-ben. Szülővárosa azonban hazavittette földi maradványait, ott alusza a hajdani kufsteini fogoly örök álmát a református temetőben, sírja a '48-as forradalom emlékhelyévé vált. Lövey Klárában egyaránt tiszteljük a hazáját szerető embert, a hazafit, a haladó szellemű pedagógust, és az élet minden területére érzékeny szemmel figyelő újságírót.

A magyar oktatástörténet egyik meghatározó személyiségének nevét több iskola viseli Magyarországon, és 2002. szeptember 15-én Máramaroszigeten is megnyithatta kapuit a város egyetlen magyar tannyelvű iskolája, melynek névadója a város nagy szülője, Lövey Klára. A városközpontban emelkedő évszázados református templom kertje az ő emlékoszlopát őrzi.

☞ *Serdültné Benke Éva*

Forrás:

- ◆ Teleki Blanka és köre Válogatta, a bevezetőt és a jegyzeteket írta Sáfrán Gyöngyi, Kritérium Könyvkiadó Bukarest, 1979.
- ◆ Magyar neveléstörténeti tanulmányok Budapest, Tankönyvkiadó, 1959.
- ◆ A magyar nőnevelés úttörői Összeállította, a bevezetőt írta és jegyzetekkel ellátta Orosz Lajos Budapest, Tankönyvkiadó, 1962.
- ◆ Juhász László: Magyarok a Császár-toronyban in: Jelképes jelenléteink, Erdélyi Könyv Egylet, 2008.

Utassy József

Kit koldus hazámnak hívok

*Anyámnak hősi halott a párja,
méhe a szerelem hullaháza.*

*S hogy belefojtsák a szót a gyávák,
ajkát iszonyú csókra zárták.*

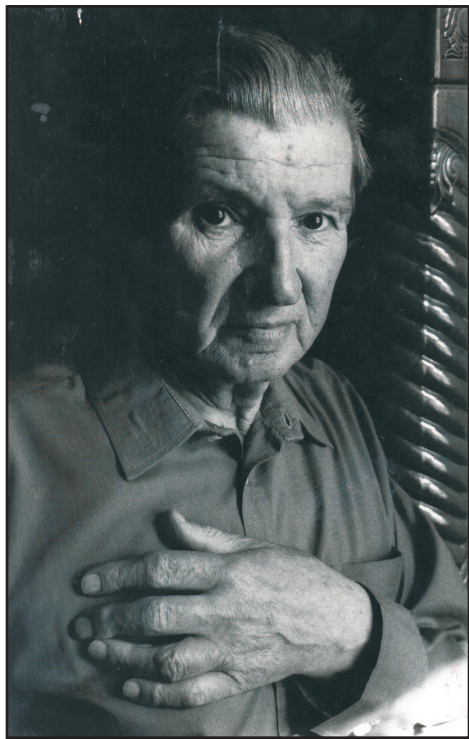
*Megszült hát engem: forradalmat.
De nekem minden bordám kardlap!*

*S anyám - kit koldus hazámnak hívok -
mert a megváltó krajcár hiányzik:*

*kiül a gazdag világ sarkára,
s homlokán sorsom harmonikázik.*

Emlékezés a 87 éve született Dr. Bódi Andor–Andrásra

A több mint 100 éves Székelyudvarhelyi Kórház tevékenységének legnehezebb időszaka a második világháború utáni újrakezdés volt. Ehhez kapcsolódik szorosan dr. Bódi András élete.

1944. szeptember 28-án egy hűs ágyas fektetőt az Imre-szanatórium épületében rendeztek be. Dr. Tarsaly János irányításával dr. Katona Gábor és Hody Károly 1945. jan. 13-án átköltöztek az időközben kijavított közkórházba.

A belgyógyászati osztályt dr. Tarsaly János vezette; az osztály alorvosi feladatait Gyulai Lili orvostanhallgató (a korondi unitárius pap lánya) látta el három nővér segítségével.

A sebészeti osztály beindításához a Kolozsvári Sebészeti Klinikáról dr. Csizér Zoltánt hívták meg, aki 1945. április 1-vel tett eleget a felkérésnek. A legszükségesebb műszereket is Kolozsvárról hozták.

„Az intézmény kis létszámú munkaközössége 1945 augusztusában még egy fiatal orvossal, dr. Bódi Andorral gyarapodott”.

Bódi Andor 1921. augusztus 27-én született a Hargita megyei Kőrispatakon. Édesapja Bódi György református lelkipásztor, édesanyja Bódiné Demeter Erzsébet tanítónő.

A család Kőrispatakról hamarosan Sajószentandrásra (Sieu-Sfantu-Sintereag; Bistrita Nasaud) költözött. Ebben a kisközségben – a Szolnok Doboka vármegyei Bethleni járásban 1910-ben 562 román és magyar lakos volt...

Elemi iskoláját itt végezte 1927-1931 között. Itt, Sajószentandrason van eltemetve dédnagyapja és nagyanyja. Középsiskoláit Kolozsváron végezte 1931-1939 között és itt érettségizett. Az orvosi egyetem elvégzése után behívták katonának; 1944-1945-ben Désen volt katonar orvos. 1945-ben édesapja Maglódra költözött református papnak. Kaposváron temették el.

Dési katonar orvoskodása idején ismerkedett meg Kun Margittal (sz. 1925. I. 15. megh. 1995. júl.16.). Szerelmükből házasság lett és Désen esküdtek hűséget 1945. nov. 20-án.

Sógornője, sógora és két gyermeküknek egyike súlyos, ragályos betegségben elhunytak Désen. Az árván maradt gyereket, Sárközi Tamást (sz. 1943) magukhoz vették örökbe. Vele együtt érkeztek Székelyudvarhelyre. Téves az udvarhelyi szóbeszéd, hogy Sárközi Tamás Bódi András első házasságából származna!

Gyerekei: Bódi György (sz. 1946. X. 9.) Székelyudvarhelyen él.

Bódi András (sz. 1948. XI. 16.) Győrben él.

Bódi István (sz. 1958. IX. 15.) Balástyán él.

Dr. Bódi András 1945-től egész életét az udvarhelyi kórház sebészeti osztályán töltötte, 1994. december 24-én bekövetkezett haláláig. 1954-től 1982-ig ennek az osztálynak vezető főorvosa volt.

„Azért, hogy az egészségügyi ellátás háború utáni nehézségeit kézzelfoghatóan érzékeltessük, álljon itt példaként a következő eset: Kivérzett nőbeteget hoztak a kórházba. Véradásra tárolt vérral nem rendelkezett az intézmény, de a beteg életét meg kellett menteni. A vért az altatást végző dr. Bódi Andor adta. Míg jobbjával az altatás műveletét végezte, balját vérvételre nyújtotta. A transfúziót dr. Csizér Zoltán irányításával végezték.”

Az 1950-es években a koreai háború idején Romániából is küldtek oda orvosokat. Udvarhelyről dr. Csizér Zoltánt és dr. Bódi Andrást akarták küldeni, de Bódi Andrást

nem engedte felesége Koreába.

Csizér doktor, amikor Koreából hazajött, egyenesen Bukarestbe került a minisztériumba, majd onnan a marosvásárhelyi orvosi egyetemre egyetemi tanárnak.

Dr. Bódi András szerény, türelmes, lelkiismeretes, hivatásának élő (több mint 11 kitüntetését örzi fia, Bódi György), vallásos ember volt. Papi gyermekként végig presbiter volt Udvarhelyen, amiért Presbiteri Emléklapot kapott 2000. augusztus 27-én. Szerette az irodalmat, kultúrát, a „sportvadászatot”. Csizér professzossal együtt többször vett részt Korondon vadisznóvadászaton. De a toll se volt nehéz számára.

Önéletírásából az Udvarhelyi Híradó közölt két részletet.

Születésének 87. évfordulója alkalmából közöljük egy hiteles medvetámadás-áldozata gyógyításának szakleírását Kandó Imre második születése címmel, melyet budapesti jó ismerőse, a fotókat készítő Koffán Tamás jutatott el közlésre.

Forrás:

1. Vofkori György. A székelyudvarhelyi kórházról. In: Areopolisz. I. 2001.; Székelyudvarhely;
2. Révai Nagy Lexikona;
3. Szilágyi Zoltán: Besztercevidék a népek és a hegyek szorításában; EMKE-Beszterce, Litera-Veres-Székelyudvarhely
4. Udvarhelyi Híradó; 1994. dec. 22. és 1995. jan. 5.

Hazafelé

Kandó Imre második születése

Az élet és az események állandóan ismétlődnek. A kicsi erdélyi magyar népünk életében csak az elmúlt 100 évben három, illetve négy nagyfokú elvándorlás történt; először Amerikába távoztak, majd az első, illetve a második világháború utáni nagyszámú kitelepődést az utóbbi években újból népvándorlás követte, ismét sokan hagyták itt a szülőföldet. Még maradtunk néhányan, annyian, hogy ezekből újabb népi hősök születessenek.

Nyíró József Új Bencéje, Tamási Áron Ábele, Tompa Laci bácsi Áronja és Imréje mellé – úgy érzem – napjainkban újabb népi hősünk született: egy kicsi, 12 éves máréfalvi gyermek szeméjében. Ezt a törékeny, parányi embercsemétét, jobban mondva népi hős-utódot Kandó Imrének hívják.

Mindezidáig nem voltam valami jó véleményvel Máréfalváról, ugyanis csaknem ötven év leforgása alatt ebben a kicsi, Hargita tövében fekvő faluban történt a legtöbb autóbaleset, ott verekedtek és szurkódtak leggyakrabban, öngyilkossági eset is szép számmal fordult elő.

Soha nem hittem volna, hogy ebből a faluból kerül ki ez a hős gyermek, mert valóban az volt. Ez a kis ember áthaladt azon a keskeny vonalon, amely az életet a haláltól választja el. Már 12 éves korában megismerte a félelem, döbbenet és szenvedés titkát. Kitartó akarata és életősztöne visszavezette az életbe. Neki a sors és a drága jó Isten úgy látszik, még sok feladatot tartogat.

De tulajdonképpen miben is állott Imrének a hősies magatartása? 1991. június 14-én ez a szófogadó kisgyermek elkísérte édesanyját a máréfalvi hegyoldalba kapálni, ahol egy kerítéssel körülvett földcskéjük van. Amint megyünk Székelyudvarhelyről Homoród felé, Máréfalvát baloldalon hatalmas, meredek hegyoldal övezi. Azt mondják, ennek a hegynek a tetején volt Márévára, de csak volt, mert ma nyoma sem látható. Mindig elbámultam ezen a meredek hegyoldalon. Csodáltam is a Máréfalviakat, hogyan tudják hazahordani azt a kis ter-

ményt, ami itt megterem. Már amit meghagynak a vaddisznók és a medvék. Minden szem gabonáért és minden szál szénáért nagyon meg kell küzdeni. Tavasszal a vaddisznó túrja ki az elvetett törökbúzákat, meg az elültetett pityókát, ősszel a medve is segít a „betakarításban”. Mi marad a szegény gazdáknak? Sokszor szinte semmi. Nyár végén és ősszel őrizni kell a terményt.

A szóban forgó napon, amint Imre édesanyja kapálgatott, a kisgyermek eprészett, mi mást csinálhatott volna, hiszen kis vézna karjai nem voltak elég erősek a nehéz munka elvégzésére. Imre jött-ment a kertben, egyszercsak azt mondja az édesanyjának: „Na, és én lemegyek a kert alsó végébe, nézzem meg, kikelt-e a törökbúza.” Még mókásan megjegyezte: „Megyek, hátha kezet foghatok a medvével”. Bizony a medve öfelésége már ott pihent a kert alsó végében, szinte várta Imrét, hogy kezet foghassanak. A gyermek, amint odaért, felzavarta a nyugvó állatot, az hirtelen meglepődött és egyenesen Imrének rontott, aki látva a feléje közeledő fenévatat, hirtelen felkapott egy, a kezeügyébe kerülő fadarabot, és azzal jól orroncsapta. A vadnak nem kellett egyéb, letiporta a vézna kisgyermeket, letépte ingecskéjét, majd harapta, karmolta, ütötte, számtalan sebet ejtve főleg a test törzsi szakaszán. Mikor a rengeteg karmolástól és harapástól a gyermek elgyengült, valószínűleg el is ájult, akkor az állat elsomfordált a tett színhelyéről. Ez az ájulás, illetve eszméletlen állapot nem tarthatott sokáig, csak néhány percet. Amint a kis hős magához tért, elkezdett kiáltani, segítségért esedezett, sajnos az anyja messze volt és nem hallhatta meg fiacskája segélykérését, aki számtalan, mintegy tizennégy sebből vérezve a gyengésgőtől nem tudott felállni, de az életősztön azt parancsolta, hogy mindenképpen az édesanyja közelébe kell kerülnie. Elkezdett a hegyoldalon felfelé mászni. Csak mászott és mászott kitartóan, de nagyon lassan haladt, talán néhány métert tett meg egy óra alatt. A vérvesztésgőtől, meg a szám szerint öt légmelltől ereje már fogytán volt, de kitartó akarata tovább hajtotta. Közben a sebek és a bőre megteltek porral, száraz falevéllal és hangja is mind halkabbá vált, mivel a nyitott mellkason a mellüregből a levegő a bőr alá került, aminek következtében az arca, nyaka és mellkasa úgy felfúvódott, mint egy léggömb. Több mint kétórás kínlás után az édesanyja közelébe került, aki elrémült, látva drága gyermekének nyomorúságos állapotát. Hamarosan intézkedett; valaki elfutott a mintegy két kilométerre fekvő faluba, hívták a mentőt, mire kórházba szállították, már több mint négy óra telt el a baleset időpontjától.

◆◆◆

Borzalmas látvány volt a szegény kisgyermek, akit nagyon súlyos állapotban hoztak a sürgősségi osztályra. A tizennégy sebből nyolc volt életveszélyes, öt helyen nyílt légmell, két oldalt a rekeszizmok sérülése, a jobb oldali tizenkettedik, illetve a bal oldali tizedik bordák törése. A bal bordaív fölött ablakos törésnek imponáló sérülés, ahol elég nagy területen paradox légzést észleltünk. Itt belégzéskor behúzódott a bőrrész, kilégzéskor kitágult, a mellkasnak mozgása teljesen fordítottja a normális körülménynek. Ez az állapot a mellkasi szer-

vek lebegését okozta, ezt kellett minél hamarabb megoldani, ami egyszerűen úgy történt, hogy egy nyelvlapocot helyeztünk arra a területre, és ragtapasszal rögzítettük. Természetesen ez ideiglenes, de hasznos megoldás volt. Ugyancsak nagyon visszataszító látványt nyújtott a testfelület, illetve a bőr szennyezettsége, melyet a por és a rászáradt falevelek borítottak. Még ilyen állapotban is volt lelkiereje, hogy megnyugtassa az édesanyját; ne aggódjék mert ő nem fél, majd vékony hangján elbúcsúzott: „Csókolom Édesanyám”.

Azt gondoltam, meghasadt a szívem. Nem jutott idő a lelkizésre. Minden másodperc nagyon drága ilyenkor. Valósággal versenyt futottunk az idővel. Mintha minden ellenünk dolgozott volna! Még a műtősnő is késlekedett. Amint elhelyeztük a műtőasztalra, azt mondta a nővérnek: „Tessék csak nyugodtan szűrni és adni az injekciót, mert én meg akarok gyógyulni.” Majd megkérdezte tőlem: „Doktor bácsi, megélek-e?” „Nem halsz meg, drágám, meggyógyulsz”. Mit is mondhattam volna? Pedig nagyon kevés remény volt, hogy megmaradjon. A légzése fokozatosan romlott. Itt elsősorban a szennyet kellett eltávolítani a sebekből, meg a bőrről. Közben összeállott a csoport. Először a jobb mellkasi, majd a háti sebeket láttuk el. Közben megérkezett Huszár Gyuszi barátom, az osztályvezető főorvos. Így párhuzamosan egyszerre két helyen dolgoztunk, megővítve a beavatkozási időt. A paradox légzés helyén a mellhártya és a bordaközi izmok voltak elszakadva. A bőr sérületlen, de ez a legveszélyesebb sérülés, mivel nagy területre terjedt. Több mint két, szinte három órai munka után minden elkészült. Láthatóan a tüdők újra kitágultak (reexpandáltak, szakkifejzéssel élve).

Imrének mindenki nagyon drukolt, és oadaó szeretettel vettük körül, és pedig döntő tényező, hiszen Paracelsus is már régen megmondta, hogy a szeretet a legjobb gyógyszer. Az első éjszakán magam elé képzeltem a gyermek arcát, nagyon erősen koncentráltam, imádkoztam oadaóan. Meg vagyok győződve, hogy ennek is megvan a maga eredménye. Ez nekem mindig nagy erőt adott.

Mikor a gyermek állapota javulni kezdett, megkérdeztem tőle: „Imre, milyen tanuló vagy?” „Nem vagyok gyenge tanuló”. Hangzik a válasz. „Hányadik vagy?” „Hát a harmadik”. „Hány közül?” „Huszonheten vagyunk” -felelte szerényen. „TE, akkor jó tanuló vagy, Imre!”

A csoda megtörtént, Imre meggyógyult. Két hónap elteltével meglátogattuk kedves barátaimmal. Végigmentünk Máréfalva egy elhagyott, sáros utcáján, az ácsorgó gyermekek egyike-másika meztelen volt, kérték, fényképezzük le őket. Imrét egészségben találtuk. Elhanyagolt kis házban laknak, szerénysebben, szegénységben. Az udvaron egy szilvafa alatt állt Imrének az „autója”. Egy kis szék előtt egy farúdra szerelt karika a kormánykerék, mellette egy földbeszűrt kis rúd a kapcsolókar. Tehát segít és vigyáz a három kisebb testvérére.

Az érdem az egész munkaközösségünké, mint ahogy a szeretet is közös, amit ráfordítottunk.

Szívemből kívánom, hogy Imréből derék, szorgalmas ember váljék, elsősorban legyen hű szülőföldjéhez, családjához és népéhez!

Székelyudvarhely, 1991. szeptember 3.

Dr. Bódi Andor sebészfőorvos

András Zoltán

CSILLAG

Porló porszem én,
ó, de nálad hatalmasabb.
Szikra, feszülő értelem:
vallom, hogy vagyok s te vagy.

Lángoló palástban pörögsz,
tejútát fényezel.
Ég királya vagy,
s nem tudod, hogy létezel.

RELATIVITÁS

Megült a sötét, mint az unalom,
Az éjszakának szakálla nőtt.
Isten ül egy kihűlt csillagon,
Morzsolja a megkövült időt.

Előző lapszámunkban új rovattal jelentkezünk, a „Nyelvelő”-vel. Ennek második írása volt a Ha...Ha...Ha, Dr. Molnár Albert siófoki olvasónk tollából. Dolgozatának végére szerkesztői megjegyzést illesztettünk, melyben az esetleg magukat érintettnek érző szerzők vagy olvasók hozzászólására szólítottunk fel. Az alábbiakban közöljük az egyik „érintett” válaszát, majd a választ a válasza. A szellemi összecsapás egyértelmű nyertese az olvasó, ezért mindkettőjüknek köszönetet mond a szerkesztő.

Re...ha ... ha ... ha

»A kútban lakó békával nem lehet az óceánról beszélgetni.«

Csáng-Ce, kínai filozófus; *Kr. e. ~399 †295)

Hát ... , szóval először arra gondoltam, hogy valaki nem bír magával, s mindenképpen nyársra akar húzni például engem is, letlélgyen félreérthetetlen a Wolfgang Pauli-féle német nyelvű idezetem, amit ugyancsak elretentő példaként sorakoztatnak fel a Balaton-partján annak dacára, hogy mellette szerepelt magyar megfelelője is. Aki valamelyest beszél a németet, tudja, hogy a magyar fordítás – minden látszat ellenére – nem tudja visszaadni a németet, egyébként csak a magyart írtam volna. Aztán, gondoltam, összeszámolom a kifogásolt szavakat, de 200-nál végülis abbahagytam.

Napokon keresztül gondolkodtam, miféle meggondolások okán kívánja valaki kiküszöbölni a magyarul írott szövegekből az alternatíva, dogma, evolúció, immunológia, hematológia, stressz és még sokkal több, immáron majd minden nyelvben polgárjogot nyert kifejezéseket? A felsorolt szavak valamennyije latin vagy görög eredetű, de íme, elmaradt a kifogásolt szavak lajstromából a persze szavunk! A német is átvette, éspedig ugyanonnan, ahonnan a magyar, a latinból: a per se intelliget. Magától értetődő jelentésű, de sokkal rövidebb, ha csak annyit mondunk: persze. A németben csak bizonyos kultúr-színvonal felett használatos és nem egybefolyva ejtik ki, mint a magyarban, hanem per se, megszakítva, ahogyan le is írják. Az ilyen szóátvétel magyarázata az ún. nyelvi ökonomia; ezt minden nyelvben így mondják, felesleges tovább részletezni, hiszen a rövid persze úgy a magyarban (magától értetődő) mint a németben (selbstverständlich) egy-egy hosszú szó kimondásától mentesíti beszélő berendezésünket. A felsorolt több mint 200 idegen szó esetében nem a nyelvi ökonomia, hanem az döntötte el átvételüket, hogy a tudományok nyelve a latin lévén, egyetlen köznyelv sem volt képes saját szavakat alkotni, elsősorban is azért, mert a tudományok művelőinek nem volt szükségük arra, s aki nem beszélt latinul, annak még annyira sem. Megnyugtathatom azonban a siófoki doktort, hogy pl. a mongol, a török, a jakut, a maláj és sok-sok más nyelvnek ilyen gondja nincsen, s alig szükséges magyarázni, hogy miért! Mi azonban, akik ahhoz a nyugati kultúrkörhöz tartozunk, melynek alapja a görög és a latin kultúrális örökség – s nemcsak a latin nyelvcsalád tagjai esetében! – egy bizonyos intellektuális szint fölött manapság a felsorolt szavak majd valamennyijét polgárjogot nyert kifejezésként kezeljük, amit kifogásolni elég haszontalan időtöltés, és sűrölja a fontoskodó szörszálhasogatás határát is.

Aztán a Ha ... , nem kevesebb mint 22-szer. Összesen másfél gondolattal tudok egyetérteni: 1. „Ha a hivatásos, magyar be-

szélők ...”stb – ez a retorika fogalmába tartozó elvárás. Sajnos, de éppen a prolidiki és az utána következő, nyugatról nézve „gulyás-kommunizmus” korszakában a retorika – mint olyan – elsorvadt, hiszen a rendszerhez való hűség, mint legfontosabb elvárás árnyékában, a sok félánalfabéta vezető társaságában, a nyelv művelés burzsoá csökevénynek számított. „: sajnos csak egy fél gondolatra sikerült – a keresztszavak nevelővel való használata: a Karcsi, (vagy az Ilona), de kiegészíteném még a fater, a muter (így, egy t-vel!) szörnyűségekkel is: ezt a szemetet kellene kitakarítani a magyar nyelvből!

Mindazonáltal úgy gondolom, hogy a Siófokról kifogásolt idegen szavak használata ellen a barrikádra való hívás megalapozatlan, tehát felesleges; hiszen ha csak magunkról beszélünk, mi, erdélyi békák (jelen és múlt időben) több kútban is megfordultunk eddigéig, s lakunk vagy laktunk nagyobb, úgy folyó- mint álló vizekben is, emiatt pedig átvettünk ezt-azt a körülöttünk több szözlamban kuruttyolóktól is, ellentétben a szűkre méretezett magyar kutak lakóival.

Teljes mértékben egyetértek az „Álljunk meg egy szóra” c. írás szerzőjével! Toró Árpi velem együtt tudja, milyen nyelvi gondokkal (is) szembesültünk Erdélyben a prolidiki korában, és még tovább, gondolok itt némely rövid román szavakra az átvételére; a befőttes üveg és a terv/tervezés román szavakra gondolok, de ugyanakkor nem túlzás, ha azt mondanám, elenyésző probléma volt, ha arra a nyelvi szemétre gondolok, ami a mai „anya”országban – nem idegen nyelvi környezetben! – úton-útfélen szanaszét hever, és – rossz kimondani is! – de úgy látszik senkit nem is zavar! Minden egyes szó, melyet Toró kifogásol, olyanok bűne, akik a társadalmi ranglétrán szorgoskodnak felfelé, s ugyancsak nem kevesen a parlamentben is ülnek. Micsoda gyülekezet! Szabadjon emlékeztetnem a minket úton-útfélen megleckéztető „anya”országiakat arra a tényre is, hogy a pozsonyi országgyűlésen az első, aki magyarul szólalt fel, nem egy született magyar volt, hanem az a Gozdsu Manó, kinek nevét viseli az a bizonyos pesti udvar is, s akinek a vagyona okán immáron két ország között folyik a vita.

„Óda a magyar nyelvhez” – az Országos Széchenyi Könyvtárban a libinfó-tól kaptam, és úgy éreztem, el kell küldjem az Átalvetőnek. Aki írta, nem hangoskodott, de azt sem mondhatta, hogy „lássátok, vállamon még a vereckeit út pora” – és akkor mi kész-

tette az óda megírására? Hát ... elmondom annak, ki nem tudná: idegen nyelvi környezetben és 2-3 idegen nyelv birtokában eszmél fel az ember és fedezi fel saját anyanyelvét, ami kíséző társsá válik! Ezt soha nem fogja megérteni az „anya”országi! Neki nincs szüksége ilyesmire. Vallom ezt Faludyval, továbbá Robert Musil osztrák íróval, aki ezt írja: »A haza problémája alapjában véve talán csak nyelv-probléma. Akárhogyan van az ember, akárhová megy, tovább is hazája szavaival, nyelvtanával gondolkodik.« (Nemeskürty is hasonlóképpen vélekedett, amikor ezt mondta: magyar az, aki a magyar nyelv szabályai szerint gondolkodik. Márpedig gondolkozni csak egy nyelv szabályai és az általa megszabott keretek között lehetséges! Etno-biológiai ismeretek hiányában lévőek számára mindezek nemigen képezik meggondolás tárgyát.)

Furcsa dolgok tapasztalhatóak nemegyszer, ha magát az „anya” jelzővel ajnározó ország lakója erdélyiek előtt imponálni akar. Volt már eset, amikor a marosvásárhelyi Népujságban az alföldről zúdított valaki Spielmann-Sebestyén Mihály nyakába nem kevesebb, mint 18 db. pejoratív jelzőt. (Íme a szóbanforgó tizenhét jelzőt tartalmazó mondat: „S mindeközben domnul Mihai Sebastian udvariatlan, neveletlen, illetlen, tiszteletlen, tapintatlan, kulturálatlan, faragatlan, bárdolatlan, csiszolatlan, pallérozatlan, nyers, durva, bugris, bunkó, útszéli, közönséges, otromba, goromba – egyszóval: modortalan.”) Az ügy külön pikantériája kétségtelenül a larvált antiszemitizmus is, ahogyan a Teleki-téka igazgatóját a fenti módon domnul Mihai Sebastian-nak nevezte. Ha pedig annyira nem kedvelte a spílman-nevet, otthon találhatott volna kedvére valót éppen eleget, mint pl.: mitics, digilics, smitt, cúsálj, hiller, bugyelák, seszták, szerelmi, hívespataki, stb., hogy csak néhányat említsék.

Végülis, ha valakinek olyan nagy kedve adódott a magyar nyelv megszépítésére, akkor módszeresen kellene eljárni. Mindenek előtt tudomásul kell venni, hogy minden, a társadalmi helyzet és foglalkozás megszabta rétegnél más-más a szóhasználat! A siófoki felsorolásban kifogásolt szavak nagy többségének magyarral való helyettesítését erőltetni haszontalan foglalatosság! A mindenható önkormányzatok tagjainak a szóbanforgó szavak nagy többsége amúgy sem kenyere. Sokkal értelmesebb lenne a kimondottan csúnya „a fagyai, a nagyi, a szülinap” szavak száműzetése. A víztárolóból hogyan lett víztározó? - oktalan és csúnya szóalkotás. Az agyvérzést is immáron stróknak nevezik, s ezen név alatt el is tározták. Szép, nemde?

Gondolatok a Mondolatra

Egy jó példa többet ér száz tételnél.

(Nyúton Izsák)

Egy rossz példa többet árt, mint száz jó példa haszna.

(Én)

Először is a részletesebb forrás megjelölése nélkül általam idézett, érintett vagy magát érintettnek érző szerzőktől illetve az olvasóktól elnézést, bűnbocsánatot és teljes feloldozást kérek. Senkit nem akartam és nem akarok nyársra húzni, megbántani, megsérteni. Nem megyek senki barrikádjára, de a barikádra sem. Mást sem buzdítok erre. Kerülöm a torlaszokat és az utcai harcot. Ha valaki esetleg a leírtak miatt mégis megsértődik: szíve joga, azt nem bánom. Mindenki annak örül, azon búslakodik vagy azon sértődik meg, amin akar. Érzésekről nem érdemes vitatkozni, de lehet ezekről is beszélni.

Én például most nagyon boldog vagyok. Olyan Valaki lettem, ki örömeiben alig bír magával. Örülök, hogy vannak még olyan emberek, kik olvasnak, gondolkodnak, majd tollat ragadnak (esetleg elkapnak egy egeret) és írnak olyasmiről is, ami sokak szerint feleslegesnek, sőt haszontalannak számít. Írnak nekem, vagy másoknak, egyre megy. Mert egymásnak írunk, egymásért és a magyar nyelvért. Ezért örülök Dr. Szócs Károly írásának. Köszönöm neki, hogy figyelmére méltatta gondolataimat, és a 22-ből legalább másféllel egyetért. Ez 6,8 %-os eredmény, megüti a parlamentbe jutás manapság nálunk szokásos küszöbét, tehát teljes joggal akár ott is hangoztathatnám (még ha kisebbségi is) a véleményemet.

Egy valóban szörszálhasogató gondolat a másfél gondolatról: Szerintem egy gondolat lehet magas röptű, sekélyes, elfogadhatatlan, jó vagy rossz és még sokféle más tulajdonságú. De akár tömören van megfogalmazva, akár nem, az a gondolat egy gondolat. A fél (1/2) meg mennyiségi jellemző, szorzótényező. Mint ilyen, csak más mennyiségi tulajdonságokkal hozható kapcsolatba. Viszont a fél alma is alma, a fél gondolat is gondolat, amivel együtt az „egész” gondolat már két gondolat. Így hát szerintem nincs igaza Szócs úrnak: Ő legalább két gondolatotmal tud egyetérteni. Vagy még többel, mert nem hiszem, hogy kifogásolja ezen véleményemet, hogy ha bármely szakmában, bármilyen területen tevékenykedő szakemberek ismernék szakmájuk magyar szókincsét és a meghatározásokat szabatosan és egységesen használnák, és ha (legalább a szakmai szövegekben) azt és úgy mondanák, írják, amire gondolnak s netán értenék amit mondanak ... akkor biztosan mások lennénk, más lenne a kultúránk.

Egyetértek a Szócs úr által írottak jelentős részével, sok mindenben teljes mértékben azonosulok vele, magam is hasonlóképp vélekedem. Viszont néhány gondolata tőlem idegen, ezekkel kapcsolatos véleményét nem osztom.

Egyetértek Szócs úrral a szűkre méretezett magyar kutak lakóit és tulajdonságaikat illetően. Bár én ezt úgy mondom, ha a békák Heltai Gáspár (vagy görög ősenek, esetleg francia majomkodójának) fabuláiból kerültek az én ivóvíz-kutamba, akkor azokat a varangyokat úgy kipenderíttem onnan, hogy meg se álljanak a legközelebbi tározóig. Mert békának nincs helye az ivóvíz-kútban. Ha egy dögkútban lakó kínai (vagy egyéb nemzetiségű) békának támad kedve a bölcsekedéshez: lelke rajta, beszéljessen, kuruttyoljon ott kedvére. Írhat is. Ha meg netán olajkútba vagy benzinkútba vezérelte balsorsa azt a békát, akkor már úgysem él, nem beszél. Nehéz lenne szót érteni vele.

Nem értek egyet Szócs úrral abban, hogy a víztározó oktanal és csúnya szóalkotás, de elmagyarázom: a víztárolóból hogyan lett tá-

rozó. A tároló (főnévként): 1. tárolásra való tartó, medence vagy helyiség; 2. adatok, villamos jelek tárolására való berendezés, készülék, gépelem. Tárolásra szolgáló tartó lehet palack, csupor, dézsa, hordó, tartály, vagy sok minden más egyéb építmény. A tartály folyékony vagy légnemű anyagok tárolására való, nagy űrtartalmú tartó vagy berendezés. A nagyon nagy mennyiségű vízhez a (meglévő természeti adottságok kihasználásával épített) tározót használják, ami tó nagyságú és ilyen jellegű víztározó. Azaz a magyar műszakiak képesek saját, magyar szavakat alkotni, képesek röviden és egyértelműen egy szóval megkülönböztetni a tároló, a víztározó és a tározó legjelentősebb(nek vélt) tulajdonságát, sőt utalni ezek múltjának egy darabkájára is. Magától értetődően (és nem a nyelvi ökonómia jegyében, ami egyébként is oeconomia) röviden és szabatosan, mert nem víztározóról, hanem csak tározóról beszélnek. Szoktak még betározni és kitarozni is, de csak vizet, a tározóba. A srók tározásáról én csak Szócs úr jóvoltából értesültem, mint rossz példáról. Egyet értek Szócs úrral. Engem is nagyon zavar, amikor látom, halloam ezt a szót is. Sőt! A tározás ilyen értelmű használatát sem vélem helyénvalónak.

Egyetértek Szócs úrral: Mindenek előtt (mindenkinek! saját egészségtém) tudomásul kell venni, hogy minden, a társadalmi helyzet és foglalkozás megszabta rétegnél más-más a szóhasználat. Ami az egyiknek oktanal és csúnya, az a másiknak pontos és szakszerű. Vagy szép. Kosztolányinak a legdallamosabb magyar szó a füلولaj volt... Van kinek a muter -ja a legkedvesebb, de ember, magyar ember az ilyen?...

A német műszakiak is tudnak saját, német szavakat alkotni. Sőt! Ismerik, de képesek visszaautasítani a latinkodó helikoptert meg a rádiót is, mert közelebb áll a szívükhöz a Hubschrauber és a Rundfunk. Én nem tudok mongolul, törökül, a jakut és a malaj nyelv is ismeretlen számomra. Ezért nem tudom, sok-sok más nyelven beszélő embernek milyen gondja van vagy nincs. Viszont ismerem a mai hazai középiskolai oktatás eredményeit és a felsőoktatási rendszerünk egyes vizsgakövetelményeit. Statisztikai tény, hogy ma már, még az érettségizett magyarok jelentős része is nehezen ír és olvas magyarul; az általános iskolát végzettek meg mégkevésbé bírják anyanyelvünket. Am az egyetemi doktori dolgozatot angolul kell beadni Budapesten; a magyar változatot sem eredetiben, sem fordításként nem kell elkészíteni. Egyetértek Szócs úrral abban is per se, hogy az általam közreadott szöszedet hiányos és sajnálatos, hogy a mindenható önkormányzatok tagjainak a szóban (!) forgó szavak nagy többsége amúgy sem kenyere.

Én is kifogásolom a fagyí, a nagyí, a szülinap, a fater, a muter és más hasonló szavakat lépten-nyomon használó személyek nemtörődöm, kezelező bizalmaskodását. A gátlástalanul használt tegeződés, a pertu, a Szia, Hé, Háj, Oké sem a szívemből valók. Viszont a Károly – Karcsi, János – Jani, Mária – Mari mintára képzett fagyí, proli, prolidiki és társaik akkor a janival együtt lesznek számúzve? Remélem, a Riska meg a béka marad.

Mint a síófoki Víztorony (ami víztározó, de nem tározó) környékén pusztába kiáltozó félművelt félalalfabéta (tehát negyedrangú görög-örökös török?) tünődöm: Ha a régi görögök vagy a rómaiak maecenasai ismerték is a vért, a vérfürdőt (sanguin, cruor), vajon hány tetradrachmát, mennyi aranyat, ezüstöt, vagy az örökölt obulu-

Befejezésül a diplomázni szóról. Hibbant agyvelő terméke! Vajon kinek a nyelvi kreációja? Míóta világ a világ, a diplomát megszerezte az, aki végigjárta a szokásos utat, aminek a koronáját jelenti a diploma. Nézzük meg közelebről ezt az ügyet. Nyelvünk sajátossága, hogy főnevekből ígét tudunk képezni, pl. levél – levelezni; csomag – csomagolni; játék – játszani; szeker – szeke-rezni; süveg – süvegelni, víz – vízelni; stb.

Ha azonban jobban utána gondolunk, érdekes módon valamennyi gyakoroltató módban is használható. Márpedig ennek nem felel meg a diplomázni, hiszen mit kellene érteni a diplomázgatni – diplomázgatás alatt? a diplomát a kézben bögyörgetni? vagy megszerzésének bukdácsoló, évfolyamisméltési módját? A változás után az erdélyiek nagy-nagy szorgalommal próbálnak azonosulni az "anya"országiakkal, legelőször is -

ami a legkönnyebb - nyelvileg, és veszik át éppen az általam kifogásolt kifejezéseket. Sőt, névelővel feldiszipített keresztnév is csúszott már ki erdélyi szájából. Fenn kellett volna akadjon ádamcsutoráján! Megnyugtató azonban, hogy akik valódi letéteményesei anyanyelvünknek szerte Erdélyben, azok még mindig tisztességesen beszélnek a magyar nyelvet.

2008. április

Dr. Szócs Károly

sokból mennyit áldoztak volna a magyarok számára hematológia alakban kívánatos haematologia (ami a vér struktúrájával és funkciójával foglalkozó tudomány) innoválására? Mi lett volna a véleményük a haem-ről? A chromoproteidek, haemoglobinok, myoglobin peroxidase, catalase, cytochromok prosthetikus polypeptid csoportjai is ilyenforma napi olvasmányaik és szófordulataik lettek volna a softweres – hardweres tomatográf üzemeltetésével foglalkozó antik manegerek USB és HP IPAQ PDA+GSM+GPS problémáival együtt?

Ugye érti Szócs úr is, miről beszélek? Vagy nem egy kórusban brekegünk? Az európai és az angol-amerikai nyelvterület többet örökölt a görög – latin kultúr-körből mint mi, a nyelvük és szókészletük jelentős részét is onnan vették! Miért akarjuk akkor mi tudatosan és módszeresen irtani a sajátunkat?

Én szívesen szabadulnék szöszedetemben szereplő idegen, ám magyarul is mondható szavaktól, kifejezésektől. Még inkább az ezek nélkülözhetetlenségét sugalló, netán előíró fensőbbes szellemi alapállástól válnék meg. Írástudóként (tehát valamiféle szellemi javak birtokosaként) a béka helyzetéből látható bizonyos intellektuális szint fölöttiek gondolkodásmódján szeretnék egy kicsit változtatni. Sokak szerint ez haszontalan időöltés. Alkat kérdése.

Tudom, hogy a korai tudományok nyelve a latin volt és ez ilyen – olyan úton máig ható örökség. Az örökséget tisztelettel elfogadom, becsülöm, őrzöm, de azért véleményem is van róla. Például: Sokmillió honfitársammal együtt mit szóljak az 1956-os eseményekre emlékező, a siófoki Mektől (McDonalds gyorsétteremtől) nem messze felállított McMLui emlékműről, melynek szövegére a latin SUNT LACRIMAE RERUM és tetején is latin a felirat: MCMLVI.

Nyilvánvaló, hogy az emlékművet álmodó művész és az engedélyező szervezetek emberei ugyanazt gondolták, cselekedték, amit Szócs úr ír: *"Mi azonban, akik ahhoz a nyugati kultúrkörhöz tartozunk, melynek alapja a görög és a latin kulturális örökség, egy bizonyos intellektuális szint fölötti manapság a felsorolt szavak majd valamennyijét polgárjogot nyert kifejezésként kezeljük, amit kifogásolni elég haszontalan időöltés és súrolja a fontoskodó szörszálhasogatás határát is".*

No ez az, amivel nem értek egyet. Hol az a szint? Ki szabta meg? Mikor? Mi legyen ma e szint alattiakkal és mi a felettiekkel? Hol és hogyan lehet ezt a szintet elérni, meghaladni? Mi a hasznos és mi a haszontalan? Ki mondja meg, hogy egy orvosdoktor lelete vagy a kórházi zárójelentés szövegében a latin helyesírással írt és magyarul ragozott szöszörnyek tövét magyarra kell-e fordítani a ragozáshoz idomítandó, vagy a ragozást is latinra kell-e tenni, hogy egy írástudó tartalomhoz igazított formájú szellemi terméke legyen? Ki mondta meg és milyen szinten, hogy a budapesti egyetemeken oktató és példamutatón nevelő Dr. Simonyi Károly Budapesten született és ottani középiskolába járt szintén Károly keresztnévű fiát a magyar sajtóban és a Duna Televízióban Csárlsz Simonyi -ként kell emlegetni? Felesleges tovább részletezni, hogy miért szabad így mondani, de így írni már nem. Így írni csak az ökonomiát, a hematológiát, a stresszt, a strókot és társait szabad. Azoknak, kik a görög – latin örökség lelkes, elfogulatlan ápolói. No de Nyútont nyugodtan leírni? Ezt csak az elmekörtánások gondos felügyelete alatt lehet ugye? És ki mer ez ellen szólni, tenni?

Miért kellene nekem a nyugati kultúrkörhöz való tartozás okán a 60-as években idegenbe szakadt honfi- és kortársaim egy bizonyos iskolázottsági szint fölé került, időközben visszaszivárgott tagjainak nyelvi és gondolkodási szokásait gátlástalanul átvennem, alkalmaznom? Tisztelességgel megtanultak valamilyen szakmát angolul (vagy németül, netán a sok más nyelv egyikén), majd úgy gondolták, ez érték, ez itthon direkt vagy indirekt pénzzé tehető. –miként Szócs úr is írja. Igaza van. De közben ők még nekem akarják megtanítani a managert, a menedzsmentet, a fájlt, az ösant, az écsbíjót és lebeszélnek arról, hogy különbséget tegyek a vezető, a vezetés és a vezetőség közt. Miként azt Szócs úr is teszi, mert a 22 „Ha... gondolatom” közül ezzel sem ért egyet...

Sokszor találkozom én is az anyaországiak olyan mostoha megnyilvánulásaival, melyek illetlenek, neveltlenségről tanúskodók, bárdolatlanok, csiszolatlanok, pontosabban fogalmazva a prolidiki (ez ugye szép, okos, árnyalt, örökölt szófordulat?) és más fizikai meg intellektuális hatások által bugrissá torzított, elsorvasztott, hajdani erős, okos magyar mai ivadékaiktól származnak. Válogatás nélkül kap bántást, átverést ma magyar, nem magyar, „anya”országbe-

li, külföldi és bozgor egyaránt. Egyetértek Szócs úrral abban is, hogy borzasztó az a nyelvi szemét, ami a mai „anya”országban – nem idegen nyelvi környezetben! – úton-útfélen szanaszét hever. Viszont rosszul látja Szócs úr a helyzetet, mert szerinte: úgy látszik ez senkit nem is zavar. De zavar, engem is zavart, azért írtam. Csak nem minden szemétségről írtam.

Egyetértek az én írásommal együtt márciusban megjelentetett „Álljunk meg egy szóra!” című nyelvelés szerzőjével, Toró úrral is. Tudom én is szaporítani elretentő példáinak számát legalább 200-al. Valóban, már az borzalmas, amit a mai magyar jogszabályok tartalmaznak pusztán nyelvhasználati szempontból. Lám, mégsem mindig szerencsés, ha a forma és a tartalom összhangban van! Mit várhatunk ezek után az ország imázsát prezentáló parlamentereinktől? És mit a nép fiától, kiknek emberségről példát, vitézségről formát főleg a doktorok adnak?

Élveztem a nyelveléses cikk után tördelt, a magyar nyelvhez Faludy György által írt Ódát. Egyetértek azzal, amit Szócs úr e műalkotás kapcsán megjegyzett: Márpedig gondolkozni csak egy nyelv szabályai és az általa megszabott keretek közt lehetséges. De éppen ezért kérdezem Szócs urat: Aki a Balaton partján (vagy bárhol a Kárpát medencében) nem tartozik az általa említett intellektuális szint fölötti kultúrkörhöz, és ezért valamelyest nem beszél még 2 – 3 idegen nyelven, az az ember mit kezdjen a német (latin, angol, stb.) idézetekkel? Hiszen Szócs úr szerint még a magyar fordítás – minden látszat ellenére – sem tudja visszaadni a németet... Ha ezeknek az embereknek valóban nem valók az ilyen magasaróptú, intellektuális írások, akkor miért kell csodálkozni viselkedésükön és azon a borzasztó szeméten és szemléleten, amit terjesztenek? (Egyébként szerintem nem a fordítás, hanem a fordító nem tudja visszaadni egy idegen nyelvű szöveg tartalmát és nyelvi leleményét.)

Megértem azok fokozott érzékenységét, akik a mai mostoha „anya”országi durvaságokat korábban nem tapasztalták. Azt az érzést, amit bennük a tulajdonképpen nem nekik szánt, hanem gondolkodás nélkül okádott, fröcsögött durvaság, a valós vagy nyelvi szemét kivált. Ha meg személyre célzott a bántó viselkedés, annál inkább elfogadhatatlan. Nagyon sajnálom, hogy idáig juttottunk. Nekem nem volt szándékomban senkit megleckéztetni. Csak tükröt tartottam és tartok a magyar nyelvet használók elé: Íme ilyen a mai magyar és így használja anyanyelvét.

Tény, hogy ma a hivatalos nyelvhasználatban több a közvetlen angol befolyás, mint a latin, nem úgy, mint az én szöszedetemben (ami egyébként valóban 200-nál több szót tartalmaz, 337-et – szöveg szerkesztőm szerint). Egyetértek Szócs úrral abban is, hogy sokan vannak, akik valódi letéteményesei anyanyelvünknek szerte Erdélyben és ők még mindig tisztességesen beszélnek a magyar nyelvet. Azért írtam az ÁTALVETŐ-nek a Ha... Ha... Ha... című eszme-futatást, mert én is úgy gondolom, hogy senkinek sem kell minden „anya”-országi hatással azonosulni. De célszerű minden elgondolkozni.

Egyet értek Szócs úrral azokban is, amiket a diplomázni szó kapcsán ír. Csak azt nem értem, miért az én gondolataim ürügyén emlegeti a hibbant agyvelő termékét? Én nem írtam ilyet, ez nem az én kreációm. Legfeljebb már megemlíthettem volna (miként most tessez), hogy nekem nincs diplomám, nem vagyok diplomás, nem szereztem meg a szokásos út koronáját jelentő diplomát. Így sok életúttal és más emberrel együtt én sem vagyok koronázott. Igaz, vannak emberek, kik megszerezték a maguk koronáját. Nem bánom. Én jártam a magam útján, néhánynak bizonyítékaként a budapesti egyetemen és más magyar oktatási intézményben ezért oklevelet kaptam. Most megint megnéztem ezeket. Valóban, mindhárom végbizonyítványom az OKLEVÉL szót tartalmazza.

Befejezésül köszönöm Szócs úrnak, hogy megismerhettem véleményét és hogy az eredeti 22 Ha... Ha... hamisnak tartott gondolatomból, kettőt önként elfogadott igaznak ítélve azokat. Nekem azt a lehetőséget is adta, hogy én legalább 8 gondolatával, állításával gazdagodjak. Így még több mindenben egyetértünk. A mérleg (2 + 8) versus (22 + 8) = 33 %. Több, mint amiről álmodni mertem. Örömben ismét nem bírok magammal.

Szívélyes üdvözetemet küldöm Siófokról, 2008. április 30-án

dr. Molnár János Albert

Gyimóthy Gábor

Nyelvlecke

Egyik olaszóra sodrán,
Ím a kérdés felmerült:
Hogy milyen nyelv ez a magyar,
Európába hogy került?

Elmeséltem, ahogy tudtam,
Mire képes a magyar.
Elmondtam, hogy sok, sok rag van,
S hogy némelyik mit takar,

És a szókincsben mi rejlik,
A rengeteg árnyalat,
Példaként vegyük csak itt:
Ember, állat hogy halad?

Elmondtam, hogy mikor járunk,
Mikor mondom, hogy megyek.
Részeg, hogy dülöngél nálunk,
S milyen, ha csak lépdelek.

Miért mondom, hogy botorkál
Gyalogol, vagy kódorog,
S a sétáló szerelmes pár,
Miért éppen andalog?

A vaddisznó, hogy ha rohan,
Nem üget, de csörtet — és
Bár alakra majdnem olyan
Miért más a törtetés?

Mondtam volna még azt is hát,
Aki fut, miért nem lohol?
Miért nem vág, ki mezőn átvág,
De tán vágat valahol.

Aki tipeg, miért nem libeg,
S ez épp úgy nem lebegés, —
Minthogy nem csak sánta biceg,
S hebegés nem rebegés!

Mit tesz a ló, ha poroszkál,
Vagy pedig, ha vágtazik?
És a kuvasz, ha somfordál,
Avagy akár bóklászik.

Lábát szedi, aki kitér,
A riadt őz elszökell.
Nem ront be az, aki betér...
Más nyelven, hogy mondjam el?

Jó lett volna szemléltetni,
Botladozó mint halad,
Avagy milyen őgyelegni?
Egy szó – egy kép – egy zamat!

Aki "slattyog", miért nem "lófrál"?
Száguldó hová szalad?
Ki vánszorog, miért nem kószál?
S aki kullog, hol marad?

Bandukoló miért nem baktat?
És ha motyog, mit kotyog,
Aki koslat, avagy kaptat,
Avagy császkál és totyog?

Nem csak árnyék, aki suhan,
S nem csak a jármű robog,
Nem csak az áradat rohan,
S nem csak a kocsi kocog.

Aki cselleng, nem csatangol,
Ki "beslisszol" elinal,
Nem "battyog" az, ki bitangol,
Ha mégis: a mese csal!

Hogy a kutya lopakodik,
Sompolyog, majd meglapul,
S ha ráförmedsz, elkotródik.
Hogy mondjam ezt olaszul?

Másik, erre settenkedik,
Sündörög, majd elterül.
Ráripakodsz, elódalog,
Hogy mondjam ezt németül?

Egy csavargó itt kóborol,
Lézeng, ődöng, csavarog,
Lődörög, majd elvándorol,
S többé már nem zavarog.

Ám egy másik itt tekereg,
— Elárulja kósza nesz —
Itt kóvályog, itt ténfereg...
Franciául, hogy van ez?

S hogy a tömeg miért özönlik,
Mikor tódul, vagy vonul,
Vagy hömpölyög, s még sem ömlik,
Hogy mondjam ezt angolul?

Aki surran, miért nem oson,
Vagy miért nem lépeget?
Mindezt csak magyarul tudom,
S tán csak magyarul lehet!

Forrás: Transsylvania 40. évf. 2. szám.

Csángó levelek VI.

VÖLGYHÍDI CSÁNGÓK

Értekezés a bős csángózás káros következményeiről

Azért kezdtem írni csángó tanulmányaimat, cikkeimet és leveleimet, hogy a világnak a csángó kérdéssel kapcsolatos magatartását megváltoztassam. A világ ezt észre sem vette. Ma már csak remélni tudom, hogy a világ megváltozik, és jó irányba változik.

A csángó kérdéshez mindenki hozzászólt, olyanok is, akik azt sem tudták, hogy eszik-e vagy isszák: történészek, nyelvészek, írók, költők, akadémikusok, zenészek, tanítók, tanarak, kritikusok, anyaországiak, erdélyiek, délvendékiek, stb. Legtöbbjük bőszen csángózott moldvait, bukovinait, erdélyit egyaránt. Nem is tudom, mi van a csángó szóban, hogy mindenki indíttatva érzi magát a csángó kérdésbe beleköttyantani. Ebből csak a kelj fel puliszka, feküdj le puliszka nevű gyimesi gyógy-móddal lehet kigyógyulni/leszokni, vagyis el kell menni a Gyimes völgyébe, ott kell élni mondjuk 3 évig, és enni kell reggel, délben, este a tejes puliszkát, aztán az ember kigyógyul a csángóság iránti romantikából.

Leghamarabb a lelkes amatőrök, az arany szívű kékharisnyák szoktak meggyógyulni a tejes puliszkától, akik azért kalandoznak csángóföldre, hogy könyvet irjanak csángószeretetről. Írásaik pedig tele vannak szörnyű, rossz tévedésekkel, amelyek többet ártnak, mint gondolnák.

Ezért írtam ezt a levelet a csángózás káros következményeiről.

A Magyar Nemzet 2008. március 29-i melléklete közli Lukács Csaba „Völgyhíd. Koronás mozdony a legkeletibb őrháznál” c. írását. A mellékelt fényképen a Gyimesi szoros látképe látható a bükki utat átívelő vasúti híddal és a közúti híddal, jobbra fent a sötétben letekintő „Rákóczi” várral. Erről a hídról az tudható, hogy a Gyimes-Palánkai határt ábrázoló minden képeslapon szerepel, de az nem, hogy a völgy keleti aljától, a „Rákóczi” vár aljágáig ívelő híd völgyhíd lenne. Ezt, sajnos, még anyai nagyszüleim és nagynéném férje, aki „annál” az őrháznál teljesített szolgálatot, sem tudták. Nekünk a völgyhíd a csikajnádi Karakó híd volt, Románia legnagyobb völgyhídja, amely két hegy között feszül, fent a magas égben. Amit a szerző a gyimesi csángókról ír, az sem olyan, mint a Karakó hídja. „A csángó név az elcsángált, vagyis elment, elcsatangolt, elbújdosott szóból ered”.

Ez igen! Ez egy határozott és félreérthetetlen kijelentés. Így beszél egy magyar nábob... izé: újságíró-nyelvész. Mondja, ami eszébe jut. Hol írja, melyik enciklopédiában, hogy ez a csángó? A legtöbb azt írja, hogy nem tudja. Ki magyarázza a csángót a belőle képzett igével, vagyis hogy csángó az, aki elcsángált? Miféle h...g ez? vagy elment? vagy elcsatangolt? Sokan elmennek, elcsatangolnak, mégsem csángók! Az elbújdosottnak legalább van annyi értelme, hogy a csángó egy elbújt ember! Ez egy találat. De minek neveznek csángónak az elbújdosottat, amikor azt már ezer éve bújdosónak hívják?! (Lásd kuruc kor.)

A Székelyföld keleti végén, ahol a csángó szó keletkezett, mindnapos volt, hogy valaki elment, elbújdosott. A fiatal székely elment szolgálni, mesterséget tanulni, megnősült, a szomszéd faluba „szállt” felesége szüleihez, költözött, katonának állt, a falut felégették törökök, tatárok, labancok vagy fejedelmek, új falu épült. A székely társadalom mobilis volt. Mégsem lett senkiből csángó, mert a csángó máshol, máskor és más körülmények között keletkezett.

A csángó szó a Gyimes völgyének XVIII. sz-i betelepülésekor és azzal párhuzamosan keletkezett. Ez a név a Gyimes völgyének lakóit nevezte meg, mint egy találó ragadványnevet. Ezek az emberek a csángó név megszerzése után is megmaradtak magyaroknak, nemzetiségük és nyelvük szerint megmaradtak szépvízi vagy jenőfalvi, stb. székelynek származásuk szerint, és csángók lettek lakóhelyük szerint. Ezen kívül a legtöbb csángónak van egy gúnyneve is, amely a nemzetségekhez (a nagycsaláddhoz) való tartozást mutatja. (Ezek a csángó hiszekegy részei.) Pl. Tankó Péter Némájé, Csillag Péter Balánka, Bodor István Pistacska stb. A magyar, székely és nagycsaládi kapcsolataikat a csángók hüen ápolják, akár a világ végéig is. A Gyimes völgyének neve Tatros, hangkivetéssel a tatáros szóból ered, mert a gyakori tatár betörések útja volt. Az utolsó nagy tatár betörés 1694. február 13-án volt, amikor 350 bucsáki tatár tört rá a felcsíki falvakra. Szörnyű mészárlást és rombolást műveltek, de Csíksomlyónál megállították, megfordították és megverték őket, a tatár vezért a folyóba ölte egy székely vitéz. A többi tatárt ezután megölték vagy elfogták. Ezt követően soha többé nem jöttek tatárok, és így a Gyimes völgye biztonságossá és letelepedésre alkalmassá vált. Ide búj el a madéfalvi veszedelemből menekült néhány felcsíki székely is.

A völgy belakását segítette a Gyimes-palánkai határállomás is, ahol székely, majd német őrség szolgált. A székely határőrség tagjaiból vagy családtagjaiból lettek az első telepések.

A völgy térképe és fényképe bemutatja, hogy a Tatros völgyébe számos patak völgye torkollik, mindenütt magas, meredek szögben emelkedő hegyekkel. Ilyen hely nincs több a világon. Ezért nincs több csángó a világon, csak a gyimesiek. Itt a Tatros völgyében, vagy a patakok völgyében a letelepedett emberek legfőbb gondja a hegyrejárás volt. A hegy oldalában kialakított kaszálóhoz, legelőhöz, krumpliföldhöz, a gazdasági épületekhez ezerszer kellett kijárni naponta. Itt az enivaló, a tüzelő, az élet mind-mind a járástól függött. Az itt lakó emberek mindig ide-oda járnak, de nem úgy, ahogy mi kiszaladunk a Pengő marketbe, hanem életbevágó szükségleteik szerint. Ennek egyik járkálós formája, a „nyároló”, a gyimesvölgyi transzhumáló gazdálkodás fontos példája. Ez a gazdasági szükségszerűség hozta létre a csángó járásmódot – a csángálást. Ez egy alpinista típusú járásmód, amit bocskorban műveltek a csángók, ezt több dolgozatomban lerajzoltam, leírtam, és aminek a helyességét a Czuczor-Fogarasi Nagyszótár bizonyítja. Más megoldás nincs! Más szótár vagy enciklopédia sincs! Meg kell nézni a juhok hátsó lábának csánkját (görbeségét), meg kell nézni a hegyre csánkban kiballagó csángót, hallgatni kell hegyrejáró dalaikat, és rögtön tudni lehet, mi a csángó és mi a csángálás. A csángók nem csángáltak el sehova, hanem kicsángálnak Sije tetejére. Azoknak csatangolt el a szép esze, akik a csángó nevet más népekre kiterjesztették és ezzel tragédiát és szenvedést okoztak. Annak bizonyítására, hogy a Gyimes völgyében kialakult csángó nevet teljesen önkényesen, alaptalanul és tévesen terjesztették ki más néprészekre is, a bukovinai székelység esetét lehet felhozni. Nem akárki nevezte őket csángónak, hanem egy nagyágyú, nagy Tudós Nyelvész, professzor és akadémikus, Szabó T. Attila, kinek olyan nagy, súlyos, tudományos könyvei vannak, hogy azokkal sok délibabos nyelvészt lehetne leütni a könyvekben levő hanti-manysi hanta erejével. A Fő után vonultak a kisebb agyúak, csángóságokat lövöldözve.

Szóval, ez a nagy nyelvész mondta, hogy a világ első csángói a moldvaiak, utánuk jönnek a bukovinaiak. A moldvai magyarokról, akik nem csángók, már beszéltem, most a szegény bukovinaiakról essen szó: hogy ők mit csináltak és miért lettek csángók, miután csiki székelyként más helyre települtek, ha agyonütnek sem értem, csak azt feltételezem, hogy nem volt normális, aki ezt elkövette. Láttá őket? Beszéltek velük? Milyen jögon csángózta le őket? Hol volt a tudománya, a vágótot dohánya meg a józan esze, tán azt sem tudta, mi fán terem a csángó!?

A Moldvai Magyarság 11/2007 számában Sylveszter Lajos közölt egy, a bukovinai székelyekről készült régi albumot, benne fényképekkel székelykapus házakról, székelyruhás emberekkel. Akik őket lecsángózták, személyiségi jogaikban sértették meg őket, szégyelljék magukat! Majd jól be kell perelni őket, ugye kedves Kóka Rozália? A moldvai magyarokról itt csak annyit jegyzek meg, hogy őket is szelíd erőszakkal keresztelték csángónak. Lám, mit ír Tánzos Vilmos a Moldvai Magyarság 2/2008 számának 16. oldalán: „A Moldvába menekült székelyek – az ún. „székelyes csángók”, akik régebben, egészen a legutóbbi időkig nem fogadták el magukra nézve a csángó kifejezést, a maguk magyar beszédét az igaz magyartól még ennél is távolibbnak, romlottabbnak érzik. Én sem fogadtam el, amikor a Génusz magyar nemzetiségű románnak nevezett, de a magyar nép sem az idegenek által tukmált vengri vagy hengri nevet.

Az egyik legnagyobb csángó, Antal Imre Mindennapi történelmünk c. könyvének 53. oldalán ezt írja:

„Néha úgy tűnik, mintha megfeledezne nekünk igazi nemzeti érdekeinkről. Itt van többek között az erdélyi, de különösen a moldvai magyarság kérdése. A baj már azzal megkezdődött, hogy az idők folyamán belevertük a köztudatba (kik?), hogy itt magyarok laknak ugyan, de azok székelyek vagy csángók. Ez így rögződött meg. Persze, hogy a románok is nagyon jó érzékkel átvették ezt és a népszámlálások alkalmával, és a különböző nemzetközi fórumokon a romániai magyarokból – magyarok, székelyek és csángók lettek. Külön-külön”.

A hiteles írásos dokumentumok már a XIII. sz.-tól említik a moldvai magyarokat. IX. Gergely pápa a magyar királyhoz intézett levelében a Moldvában élő magyar nyelvű katolikusokról ír. És így ír Bandinus, D. Cantemir és mások. A csángózók tehát a románokat segítették.

Antal Imre pedig nagy magyar és esze is van. Hát nem ezt mondtam én is, nyuszómuszó?!

↳ Gál Mihály

Átalvető

Csángó levelek VII.

Felfedeztem a csángónak csúfolt moldvai magyarok eredetét

Úgy kiáltom világgá, mintha Sije tetején állnék: Eheheheheej!*

Gyimesi csángók, ott a Tatros partján! Moldvai magyarok, ott a Szeret partján! Csángológusok a Duna partján, profik és amatőrök, csángószeretők és lecsángózók az egész világon, csángómise kérelmezők, akadémikusok, nyelvészek és történészek!

Végre megvan, végre felfedeztem Lakatos Demeter költő népet, megtaláltam azt a magyar népet, amely a székelyek előtt Moldvába települt és a „csángónak” nevezett moldvai magyarság túlnyomó többségét alkotja.

Ez a nép nem ősmagyar, nem Árpád népe, nem kazár, nem kabar, nem kun és nem besenyő, hanem valódi erdélyi magyar nép, az erdélyi magyarság jól elhatárolható része.

Ezt a népet, természetesen nem én fedeztem fel, nem rendelkezem nyelvészi képzettséggel, amely ennek a felfedezésnek alapja volt, hanem jogtudományival, amely arra jó, hogy az igazat a hazugtól megkülönböztessem. Az igaz és hamis eldöntésének tanított és ösztönös képessége segítette az én találmányomat a moldvai magyarok ügyében is, akiknek eredetét egy eminens tudós nyelvész fedezte fel, amiért a nevét tiszteletem jeléül csupa nagybetűvel írom a sor közepére:

BENKŐ LÓRÁND.

Éljen! Éljen! Éljen!

Ez a frenetikus ünneplés a csángológusok és a nyelvészek körében kb. 10 évvel ezelőtt kellett volna romba döntse a csárda oldalát, amikor a tudós nyelvész korszakalkotó csángó tanulmánya megjelent a Magyar Nyelv c. folyóirat 1989/3-4 sz.-ban. Sajnos, a tanulmány megjelenéséről sem az erdélyi, sem a kismagyarországi tudós és tudatlan társadalom nem vett tudomást, észre sem vette. Itt a bölcsék kövét fel lehetne fedezni észrevétlenül. Valaki mégis észrevette, a tanulmányt osztogatni kezdte kolozsvári nyelvészeknek, meg nemzetközi csángológus konferencián megjelent személyeknek. Ez sem használt.

A tanulmányt osztogató amatőr Kéri Edit volt, de a specialisták ebből sem vettek észre semmit. Erről Kéri Edit a Demokrata 2001/21 számában közölt cikket.

Ekkor jöttem én!

Éppen a csángók eredetéről szóló tanulmányokat olvastam, az ógörög csángóktól napjainkig, amikor eljutottam 1989-ig, Kéri Edit cikkéig, Benkő Lóránd hatalmas tanulmányáig. Minden körülmény összejött, hogy azt én elolvassam. Elolvastam és megvilágosodtam, tudtam, hogy ez az igazság és minden, ami eddig volt, **hamis**.

Ez a rekegés, a gyimesi hegyről kiabálás, le a völgybe, s a világba.

(Ideiglenes kitérő az „e” hang tárgyában.)

Középiskolás koromban több magyar tanárom is foglalkozott gyimesivölgyi kiejtésem megjavításával. Egyik emlékezetes tanárom így okított: Édes fiam! Ne táts nekem itt olyan száját, mint a vetéskapu és ne tehenyezz nekem ilyen szörnyű „e” hanggal, mert ilyen hang a magyar nyelvben nincs! A nyitott (vagy zárt?) „e” hang a magyar nyelvből kikopott és kiesett (szegényke! megütötte magát? Gondoltam...) De ezzel nem volt vége. Amíg az Akadémia által kifundált „e” hangot nem tudtam produkálni, nem volt nyugvásom. Egy másik tanárom felvilágosított és olyan MTA kiadványt mutatott, amely szerint a szörnyű „e” hang tényleg kiesett a nyelvből, de szerinte ez egy helytelen álláspont, mert a csiki, háromszéki, kolozsvári, sőt az egész erdélyi kiejtés két-három „e” hangot használ, amelyek a magyar nyelv amúgy is hatalmas „e” hang sivatagait színesítik. Azóta a MTA – Nyelvészeti Osztályának egyéb furcsaságait is megismertem, amelyek megerősítették azt az eskümet, hogy én nyelvésznek egy szavát el nem hiszem, mert ami nem esett ki, az hogy esett ki, engem nyelvészek ne szédítsenek és az egyik gyenge képességű kollégám is sikerrel felvételizett nyelvészetre. Ezért nem hittem a finnugor nyelvészeti dogmát sem, amiből a finnek éppen válni akarnak – és lám, kezd igazam lenni. **Kitérő vége.**)

Az a tény, hogy Benkő Lóránd tanulmányát senki sem idézi, nem hivatkozik rá – az én nyelvészekkel kapcsolatos véleményemet erősíti. Amíg a „csángó” igazságot és a változó magasságú „e” hangokat el nem ismerik és az állítólag hiányzó „e” hangot vissza nem teszik a helyére, addig tölem ülhetnek a nyelvészek fényes palotáikban és lóbálhatják nyelvüket. De, amint mondtam, BL tanulmánya, az a kivétel, ami a szent igazságot mondja el. Azt is mondta BL, hogy a bukovinaiak nem csángók, hanem székelyek – ezért is megérdemel egy éljent, más lecsángózó nyelvészekkel szemben.

BL tanulmányában felismertem nagybátyám KP ángyi néni Ploscuteni nyelvét, Lakatos Demeter moldvai magyar költő nyelvét, Kallós Zoltán moldvai balladáinak nyelvét. Ez a magyar nyelv, amelyet BL megtalált és m e z ő s é g i nyelvjárás területnek nevezett, ez az, amelyet Sütő András is használt gyermekkorában és nem tudta mit beszél. Most már tudjuk.

Ennek a mezősegi magyar népnek Moldvába való telepítése egybeesik a székelyek egyes csoportjainak mozgásával a XIII. sz. végén és valószínűleg határvédelmi okokkal magyarázható. Tehát nem csángáltak Moldvába – kitelepítették őket!

BL tanulmányát azért tartom az én találmányomnak is, mert senki sem törődik vele.

Amit én most írok, az is elsüllyedhet, de én már tanúja vagyok az igazságnak és a meggyújtott gyertya ég...

BL megállapítása, hogy a moldvai magyarok által beszélt nyelv, a mezősegi magyarok által beszélt nyelvvel azonos, a következőket jelenti:

- a moldvai magyarság nyelve nem csángó,

- a moldvai magyarok sem csángók,

- a moldvai székelyek – székelyek, nem csángók,

- a világon csak Gyimes völgyében élnek csángók,

- a csángó megnevezés nem Moldvában keletkezett, ezt a nevet kívülről ragasztották rájuk, Zöld Péter kezdeményezése alapján.

BL nyelvi megállapítása szerint a moldvai magyarok nyelviileg is elkülönülnek a gyimesi (hétfalusi, dévai) csángóktól, akik székely nyelvjárásban beszélnek, és nem lehet a gyimesi csángókat a moldvaiakhoz csapni, azokhoz kapcsolni, a moldvaiakhoz tartozónak tekinteni. Én ezt több dolgozatomban hangsúlyoztam, de visszajelzéseket kaptam gyimesi csángó barátaimtól, hogy a korabeli egybehangzó vélemények szerint is a gyimesi és moldvai csángók összetartoznak, mert a visszavándorló katolikus moldvaiak népesítették be Gyimes völgyét. Ismételt és hangsúlyozott kérésemre sem tudtak felmutatni korabeli egybehangzó véleményeket, mert ilyenek nincsenek, csak még néhány Moldvából visszatelepült katolikus.

BL nyelvi megállapítása után ezek a csángológusok kimutathatnak $X+1+1+1...+n$ Moldvából Gyimesbe visszatelepült katolikus csángót, mert a gyimesi nyelvi helyzet, vagyis a felcsiki és alsziki nyelvjárások Gyimesben már történelmileg a k e z d e t ő l kialakultak és rögzültek, ezt a helyzetet nem lehet utólag megváltoztatni, visszahatólagosan.

Személyesen annyit tehetek hozzá, hogy ismerem a gyimesi csángó nyelvet és meg tudom állapítani, hogy a BL által megtalált nyelv más, mint a gyimesi. A két nyelvjárást nem lehet összetéveszteni. Aki nem hiszi, Gyimesben és Moldvában utána járhat, tanulmányúton, nem turisztikain, BL tanulmányával a kezében.

Aztán meg lehet gondolni a csángózás * dolgát, hogy folytassuk-e? Mert a négerézést is megszüntették, pedig ki hitte volna?! Pont olyan, mintha a moldvai NEGRU szóból származna! És mégis?

☞ Gál Mihály

* Még Jean Nouzille szerint is utálják a csángózást a moldvai magyarok. Neki hisztek-e? (Moldvai Magyarok 2003/5/8 old.)

Magyari Lajos

Ahol a nemzet szíve dobban

Félmillió ember egy páros hegy nyergében, a Kíssomlyó és a Nagysomlyó között, szemben a Hargitával, Csíksomlyó mítoszokkal, legendákkal, hittel megszentelt térsége fölött.

Sok tinta elfolyt már, sok szó elhangzott azt vitatván, mi is a csíksomlyói Mária-búcsú igazi eredete, mely eseménytől, minek az emlékeztetere, az Úrnak hányadik esztendejétől datálhatjuk igazán. A vitának egyre kevesebb a jelentősége, de egyre több és nagyobb annak, hogy mára az összmagyarság egyetlen tiszta, politikai felhangoktól mentes örömmünnepe példa nélkül való gyülekezési alkalmává és színterévé vált.

Mert lehet az, hogy a középkor alkonyán csak a csíki és gyergyói katolikusok fogadalmi és hálaadó ünnepe volt, később az összes székeselyi katolikus és csángómagyar testvéreinké, még később az Erdély-részi magyar katolikuságé, de mára immár ökumenikus összmagyar ünnep, és minden magyaré, anyaországiaké, felvidékieké, délvidékieké, kárpátaljaiaké, Nyugatra, messze Keletre szakadtaké, katolikusé és reformátusé, unitáriusé és evangélikusé egyaránt. És öszöreg megélemedetteké, erejük teljében leledzőké és fiataloké, gyermekeké. Mert itt jönnek össze legnagyobb számban a szétszórta és szétéptett magyarság képviselői minden pünkösdkor Mária tiszteltére, Mária oltalmát, segítségét kérve és élvezve. Itt, a Nyeregben, a Salvator-kápolna közelében, a fölbuzgó somlyói borvizek felett, szemközt a székeselyi Hargitájával, a kéttornyú Kegyetemplomra látva, ahol a napba öltözött Nagyszonyunk szobra áll.

Hatalmas népünnep ez, megmaradásunk ünnepe, politikai sallangoktól mentes nagy nemzeti gyülekezés, a lélek kitarásának, felszabadításának, megtisztításának ünnepe, a fohász alkalmá, a múlt, a régmúlt tiszteletének megélése és a jövőigénylésének belülről fakadó kényszere.

Többet, sokkal többet kellene tanulnunk és megjegyeznünk ezen esztendőnként megadott, megadatok kegyelmi alkalomból, többet annál, hogy személyes jelenlétünkkel, áldozásunkkal letudjuk kötelezettségeinket nemzetünk iránt, s elhiggyük, hogy részvételünk feloldoz az esztendő mindennapjainak felelősségei alól. Csíksomlyó üzenetét és szellemét mindenüvé és minden napokra magunkkal kell vinnünk, s ennek az üzenetnek a nemzet életigénylését, az egységre és az összetartozásra való törekvését kell jelentenie. A jövő vállalását, a megújulást, a felemelkedést, a gyarapodást. Akik ebben nem hisznek, azoknak nincs érzsük, de nincs is keresni valójuk a csíksomlyói hatalmas zarándoklaton, ők sem a századok megpróbáltatásainak golgotáját, sem a reménység újra és újra való föltámadását meg nem érthetik és meg nem élhetik. Ők maradjanak csak az álságosan megszerzett hatalom kő- és vasfalai mögött, mert egyszer — és mindenkorra! — csak távozniuk kell onnan.

Pünkösdi szentsége, mítosza és rejtélye abban is áll, hogy a Szentlélek Gyermekeket küldött a megváltásra. Népünk, hitünk szolgálatára. A nemzet szíve Csíksomlyón dobban.

A nemzet magyarságtudatáért

A szekszárdi Életfa rováskör, a MÉRŐ (Magyar Értékek Őrző Rendje) szellemiségének jegyében, határon túli magyar és magyarélmű iskolák, polgári szervezetek könyvtárai számára, az MVSz gondozásában idén, 2008-ban megjelentetett *Magyarságtudományi tanulmányok* c. könyvének néhány példányát ingyen adományozza. A cél kettős: egyrészt, hogy minél több magyar ember könyvespolcán ott legyen a tanulmánykötet, szellemi tápláléknak az inségben és kilátástalanságban, illetve, hogy a minél nagyobb számú megrendelt példányok után kapott ingyen kötetekkel a magyar föld minden lakóját próbáljuk megörvendeztetni. Eddig 30 példány megrendelésével 7 példányt sikerült erre a célra fordítani. Nem utolsó sorban a rováskörön résztvevők számára is élményt jelenthet, hogy kézjegyüket, később, messzi tájakon, ha úgy hozza a sors, viszontláthatják majd valamikor. A tervek szerint Felvidékre és Erdélybe kerülnek el a jelenleg rendelkezésre álló példányok. Aki úgy érzi, segíteni szeretne, és látja értelmét egy ilyen összefogásnak, semmi mást nem kell tennie, mint saját vagy barátai

számára rendelje meg a könyvet (ára 4990 Ft, 870 oldal) a rováskörön keresztül, és jelezze ez irányú szándékát. (30/2738739).

✍ Fekete Zsombor Dr.

Őrház avató az ezeréves határnál

A csíksomlyói búcsú másnapján, május 11-én történelmi eseményre került sor: a különvonat zarándokai Gyimesbükkön részt vettek a Rákóczi vár tövében, az ezeréves határon álló, felújított 30. számú MÁV Őrház, a Magyar Királyi Államvasutak egykoron legkeletibb őrháza ünnepélyes átadásán, ahol az őrházban időszaki hely- és vasúttörténeti kiállítás nyílt. A különvonaton utazók még nagyobb élményben vehettek részt, ami a testvéri fogadtatást illeti. A csodálatos Gyimesekben haladva, az országúton hosszú dudáló autósor köszöntötte a különvonat utasait, melynek ablakaiból nemzeti színű zászlók sora lobogott. A Gaj motorosok is elbörgögtak az országúton, s a történelmi eseményre több ezren érkeztek. A gyimesi állomáson több száz magyar testvér fogadta a különvonat utasait, illetve az eseményre érkezőket, s közösen elénekelték a

Himnusz, a Székely himnusz és a Boldogasszony anyánk egyházi éneket. Felvillant Kondor Katalin, Wittner Mária, Papp Lajos és Korbuly Péter arca.

Bontsuk ki a szeretet virágait

- *Böjte atya prédikált a Gyimesekben* -

Böjte Csaba e napon hálaadó szentmisét mutatott be paptársai kíséretében, az Erdélyi főegyházmegye legkeletibb kápolnája előtt, ahol a történelem során sok ferences atya imádkozott. Előtte a gyimesbükki legújabb házavatóra várta Csaba testvér a híveit. Mint mondta: Bontsuk ki az Isten által belénk ültetett "virágot" és legyünk a szeretet hordozói!

Végezetül meg kell említenünk a Kárpát-Észak Utazási Iroda és az Indoház Vasúti Magazin munkatársainak zseniális ötletét, külön kiemelve Mező Tibor és Hámori Ferenc nevét, akiknek köszönhetően megvalósulhatott ez a történelmi néhány nap, melynek eredményeként magyar címeres mozdony vontatta vonat röpítette a zarándokokat a csíksomlyói búcsúba és a Gyimesekbe! Legyen folytatása e lélekemelő történelmi eseménynek!

✍ Frigyesy Ágnes

Átalvető

Az alábbi írást a világhálón találtuk, eredeti, kissé közvetlen formájában közöljük, okulásául az anyaországiaknak. Kár, hogy nem olvassák azok, akiket igazán illet

Erdélyi cigányság!

(Így is lehet!)

Elég sűrűn járok Erdélybe, és ottani cigó tapasztalataimat szeretném megosztani Veletek. A csiki területet járom rendszeresen, számos ottani barátom véleménye azonos ebben a kérdésben.

A cigók szisztémája nagyon azonos a magyarországiával, viszont az ottani "kezelési módszerek" sokkal ésszerűbbek, és célravezetőbbek, mint nálunk.

Az eredményt ott is az összetartás hozta meg - mármint a székelyek összetartása- és következetessége a parazitákkal szemben.

Minap történt egy kis csiki faluban, hogy jártunkban-keltünkben többször is belebotlottunk a helyi önkormányzat teherautójába, mely a cigány portákon végig haladva, itt is, ott is "letett" egy kupac tüzelőt.

Kérdeztem helyi barátomat, hogy mi ez?

Mire mosolyogva elmondta, hogy tudod...nálunk más a cigányok segélyezése, mint nálatok. Itt pl. pénzt egyáltalán nem kapnak, csak ha családi szinten 180 nap munkaviszonyt fel tudnak mutatni. A 180 napot összehordhatják többben egy háztartásból, de ez a minimum követelmény, hogy egyáltalán kaphassanak valamit. Így aztán amikor az ideny-munkák elkezdődnek a földeken, a cigók szépen elindulnak napszámba, mint a többi rendes, dolgos emberke, és a cselekvőképességüket kielik a földeken.

Ott nincs tele a kocsmá léhűtő, segélyekéből játékgépező, késelő cigányokkal, hanem a kocsmá a falusi kultúra beszélgetős, társadalmi színhelye ma is, ahogy rendesen volt. A székelyek bölcsessége megmutatkozik abban is, hogy a cigók életmódját nem csak tétlenül szemlélik, hanem annak sajátosságaiból le is vonják a helyes következtetést, és nem engednek teret a szélsőséges, deviáns, agresszív megnyilvánulásoknak. Például, ha a cigány elköti a székely ember biciklijét a templom előtt, akkor a székely ember 3-4 vagy 5-10 - amennyi szükséges-komájával bemegy a cigány portájára. A minimum az, hogy elhozza a biciklijét, de ha szükséges, úgy elverik a cigányokat, mint szódás a lovát. Halmazati büntetésként feljelenti, 5-10 tanúval alátámasztva) és elmegy a "híre", hogy a cigány lopott a székely embertől, aminek következtében a székelyek olyan terrorba részesítik az érintett családját, hogy az eget is nagybögőnek nézik. Alap, hogy munkát senkitől se kap, ugrik a 180 nap, nulla segély.

Ennyi. Lehet cihelődni. Tetszik a polgármesterek hozzáállása is. Mivel a falu pénzéről és adójáról van szó, nem engedik azt elherdálni. Az említett tüzelő szállítmány is a segélyezés része volt, de barátom szerint akár naponta is kaphatnak valamit a cigók, de szigorúan csak "természetben". Egyik nap kenyér, másik nap cukor-liszt, harmadnap egy zsák pityóka, utána meg beváltható tej, tészta, vagy konzerv jegy. Pénz nuku.

Pénz akkor van, ha dolgoznak. Az önkormányzat is ellátja munkával a cigókat, és azok szorgalmasan festik is az iskolát, takarítják az árkokat, gereblyéznek a templomkertben, amiért persze fizetést kapnak és egy igazolást a kiskönyvbe, hogy aznap dolgoztak. A pénzből kifizetik a villanyszámlájukat, mint más tisztességes ember.

Saját szememmel láttam, hogy a helyi cigók lovakat tartanak, szeke-ekkel bérfuvaroznak és használják a kerti pottyantózt. Alapvetően más-ként néznek ki, mint az itteni züllött fajtársaik. Nem mondom, hogy "tisztá udvar, rendes ház", de legalább nem ér deréig a sz@r a portájukon. Amit még tapasztaltam, hogy a megfelelő bánásmód miatt, sokkal udvariasabbak, például tudnak köszönni ha bemennek barátom boltjába, és lássatok csodát, nem mernek a boltban lopni!!! Az egész faluban 2-3 élelmiszerbolt van, a kapott jegyeket ezekben lehet beváltani. Kivéve, ha tolvaj az illető. Egyébként lehet sétálni a szomszéd faluba 5-8 kilométert, de ha ott is kite-lik a becsület, akkor gáz van. Persze a boltosok is összetartanak.

A polgármesterek pedig beérik az adott szóval, hogy a cigó a kajajegyért nem fog mást kapni, csak azt ami rája van a vagyon irva.

Nagyon tetszik ez a rendszer.

Tetszik mert értelmes.

Tetszik mert igazságos.

Tetszik mert humánus.

Tetszik mert láthatóan eredményes.

Láttam a cigánygyerekeket suliba menet. Hógolyóztak a többiekkel.

Láttam cigányt templomba menni.

Láttam karácsony előtt, ahogy a tüzelős kocsi karácsonyfát dobott be minden portára. Magyaroknak, cigánynak egyaránt.

Ott ezt is megoldották. Tellett rá. Mert nem hagyják, hogy ellopják a kőz vagyonát.

Látom az összetartás erejét, és látom az egészséges életöszönt, hogyan rendezi okosan, tevékenyen egy közösség az életét.

Látnám nálunk is. Példának biztos, hogy nem rossz. Ha már mi vagyunk itthon 1-2 ezer éve.

És ha belegondolsz... ha sikerül átnevelni ezt a nem kis réteget, lehet hogy a nyugdíjadat is kitermeli, de ha nem, legalább nem pocskoljja el.

Szebb Jövőt!

/Ismeretlen szerző/

Anyaországi cigányság

(Itt így is lehet...)

Tisztelt Szerkesztőség!

Múlt pénteken délután négy óra tájban sétálni indultam a kisfiammal. Olyan borsodi faluban lakunk, ahol elég jelentős számú „kisebbség” él; néhány év múlva már ők lesznek a többség, ami a helyi ingatlanok árán már most látszik.

A kisfiam 22 hónapos; tehát még nincs két éves; ennek a későbbiek során jelentősége lesz. Sétálunk-sétálunk; minden követ és bogarat közelel megnézünk; aki sétált már ilyen korú gyerekekkel, az tudja, hogy megy ez.

Egyik ilyen kis megállásunk alkalmával egy kő puffan mellettünk. Először fel sem tűnt. Második puffanás, most közelebbre esett a kő. Ekkor már szétnéztem és láttam, hogy az út túloldalán a járdán négy kis cigánygyerek áll, közülük egy 9 éves forma kislány volt a kődobáló. Még mindig azt hittem, hogy tévedek. Az nem lehet, hogy egy 9 éves kislány kövekkel dobáljon egy nem egészen 2 éves kicsit. Figyeltem a szemem sarkából. A következő követ az előttünk álló bokor fogta fel. Ha az nincs; a kő telibe kapja a kisfiamat. Ekkor már a kislány (bevallom, nehezemre esik így nevezni ezt a kis véglényt) hangosan "csúfolta" is a kicsit: „Nyenyenye” - és ilyen hangokat hallott; és repült az újabb kő. Persze kérdőre vontam, hogy képzeled ezt; mire a következő volt a válasz: „Te rohadt kurva, gyere ide, agyonszúrlak.; beléd-b-om a kést.; elvágom a kölköd torkát, agyonverem a kölködöt” stb. A többit nem idézem, mert nem tűr nyomdafestéket.

És mindezt egy kb. 9 éves gyereklány szájából, fényes nappal, a nyílt utcán.

Hogy mit tettem? Mit tehettem volna? Ha felpofozom a kis retket, még én kerülök bíróság elé, ami még az optimistább forgatókönyv, rosszabb esetben a „szerető család” keres fel minket és gyűjtja ránk a házat. Tehát tovább sétáltunk, hátunk mögött a kis retek tovább mondta a magáét és valószínűleg rém büszke volt magára. Lám, apu és anyu is így csinálja, nekik is mindig bejön. A magyar semmit sem tud tenni, vagy azért, mert túl kulturált hozzá, vagy mert tudja, úgysem az ő oldalán áll a törvény.

Mondhatják, hogy túldramatizálom a történeteket; hiszen mindenki érzékeny, ha a gyerekéről van szó, de azt hiszen, ez a fajta viselkedés már jóval túl van a gyerekesny fogalmán.

Hogy mit akartam kihozni mindebből? Nos, 3 gyerekem van, a legnagyobb idén kezdi az első osztályt és nem a helyi általános iskolában. Hogy miért? Elég sok hírt hallottam már több szülőtől arról, hogyan terrorizálják ott a cigánygyerekeket a magyarokat.

Maga az iskola már cigány többségű, aki csak teheti, máshová járattja a gyereket.

Most a saját bőrömmön tapasztalhattam, milyen kis vadállatokkal kellene a gyerekeknek egy iskolába járnia, és köszönöm, nem kérek belőle. Tetű, rüh, ótvár? Az már csak hab lenne a tortán.

Mindenki gondolkozzon el rajta (én már napok óta ezt teszem): milyen agresszív természet, milyen háttér, milyen „szocializáció” kell ahhoz, hogy egy 9 éves lány meg merjen támadni egy két éves totyogót a nyílt utcán?

Milyen önbizalom, magabiztosság kell ehhez? Nyilván tudatában van a kis retek, hogy őt senki és semmi nem bánthatja, a viselkedése semmiféle büntetést nem von maga után. Otthon is ezt látta, a szülők-rokonok is így viselkednek, minden következmény nélkül. Amíg én 3 gyereket próbálok tisztességgel felnevelni (na persze nekünk ingyen tankönyv sem jár), neki biztosan van otthon még 4-5 testvére, aki hasonló „nevelésben” részesül.

Szép új világ vár ránk; ha ez így megy tovább...

Boznár József